

SIRUS

Årsmelding 2008

08

Årsmelding 2008

©SIRUS
Oslo 2009
ISBN 978-82-0000-000-7

SIRUS
P.B. 565 Sentrum
0105 Oslo
Besøksadresse: Øvre Slottsgate 2B,
Telefon 22 34 04 00
Telefaks 22 34 04 01
E-post: sirus@sirus.no
www.sirus.no

Design: Marit Jørgensen, 07 Oslo AS
Trykk: 07 Aurskog AS

Innhold

Forord	4
1 Innledning	6
2 Personale	8
3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet	11
3.1 Gruppe for dokumentasjon og deskriptive studier	12
3.2 Gruppe for forklaringer og konsekvenser	15
3.3 Gruppe for virkemiddelforskning	17
3.4 EMCDDA – Focal Point funksjonen	19
4 Publikasjoner	21
4.1 Bøker og forskningsrapporter	21
4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler	21
4.3 Dokumentasjon	25
4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser o.l.	26
5 Formidling	28
5.1 Publikasjoner	28
5.2 Webside	29
5.3 Det nasjonale kompetansebiblioteket	30
5.4 Media	31
5.5 Fagmøter	32
5.6 Seminarer	33
5.7 Foredrag og annen formidling	34
6 Medarbeideres øvrige virksomhet	35
6.1 Foredrag	35
6.2 Undervisning og veiledning	42
6.3 Konsulentarbeid, komité- og styreverv	44
6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA	49
7 Instituttets fagråd	51
8 Instituttets økonomi	53
8.1 Inntekter	53
8.2 Utgifter	55
8.3 Regnskapet	55
8.4 Administrative saker	56
8.5 Maskiner og utstyr	56

Forord

SIRUS kan i år presentere en kortere og mer leservennlig årsmelding, ikke fordi vi har produsert mindre nyttig kunnskap eller vært slappere når det gjelder formidling av relevant kunnskap på rusmiddelfeltet. Men hovedsaklig fordi nettsidene har tatt over noen av de funksjonene som årsmeldingen tradisjonelt har ivaretatt. Blant annet gjelder dette den detaljerte beskrivelsen av alle prosjektene vi har arbeidet med i 2008. De som er interessert i dette kan finne prosjekttaler på våre nettsider. Dessuten er beskrivelsen av virksomheten og oppnådde resultater i de tre faggruppene gjort fyldigere og tydeligere i kapittel 3 i årets melding.

I forordet følger vi opp tradisjonen med å vise bredden i vår formidlingsvirksomhet som spenner fra publisering i anerkjente internasjonale vitenskapelige tidsskrift til deltagelse i den hjemlige debatten på rusmiddelfeltet.

SIRUS har deltatt i flere sentrale offentlige debatter på rusmiddelfeltet i 2008. En viktig diskusjon som har løpt gjennom hele året er betydningen av skjenketider for vold og andre problemer i byer og tettsteder. Problemstillingen ble særlig aktuell fordi kommunene har vært inne i forberedelsene med å vedta en ny fireårig bevilingsperiode. Forskning fra SIRUS har i stor grad bidratt til å øke den offentlige oppmerksomheten rundt disse problemene. Ett aspekt er hvordan skjenkekontrollen fungerer, i hvilken grad skjenking til mindreårige og overskjenking faktisk blir avdekket, og om det får konsekvenser for dem som bryter alkoholloven. En rapport fra SIRUS om kommunenes forvaltning av alkoholloven viser at det er få overtredelser som blir avdekket og enda færre som ender i inndragelse av skjenkebevilling. En nærliggende implikasjon er gjennomføring av hyppigere kontroller og at overtredelsene bør få konsekvenser for de aktuelle skjenkestedene.

Et annet aspekt er sammenhengen mellom skjenketider og vold. Etter en periode med liberalisering har mange store og små kommuner diskutert og delvis innført innskrenkninger i skjenketidene. I tillegg har flere politiske partier signalisert at de ønsker at alkoholloven skal skjerpes på dette punktet slik at kommunene mister friheten til å åpne for skjenking etter kl 02.00. Forskning fra bl.a. SIRUS om sammenhengen mellom alkoholkonsum og vold generelt, og skjenketider og vold spesielt, er blitt tatt til inntekt for dette synet.

I januar kom SIRUS med sin evaluering av sprøyterommet i Oslo. Spesielt i Oslo og Bergen har det pågått en debatt om forsøksordningen bør fortsette. Både motstanderne og forkjemperne har vist til resultater i SIRUS-rapporten. Og rett før jul åpnet Helse- og omsorgsminister Bjarne Håkon Hanssen for en diskusjon om bruk av heroinstøttet behandling i Norge. Utspillet har vakt ulike reaksjoner, og er blitt møtt med skepsis blant annet fra forskerhold.

En rekke andre forskningsresultater fra SIRUS har også fått offentlig oppmerksomhet i 2008. For eksempel, fikk en artikkel, publisert i et internasjonalt tidsskrift, som sammenligner nordmenns holdninger til alkoholmisbruk i 1964, 1989 og 2006 behørig omtale. Undersøkelsen viser at nordmenns oppfatning av alkoholforbruk har forandret seg betydelig, og i særlig grad gjelder dette oppfatninger om hva som skal til for å bli karakterisert som «alkoholmisbruk». Holdningene er generelt blitt mer liberale og tolerante.

En undersøkelse, som fikk mye omtale, viste omfattende narkotikamisbruk i norske fengsler. Om lag 70 prosent av de innsatte hadde brukt narkotika i tiden før de ble fengslet. Nesten halvparten hadde det som må beskrives som et tungt misbruk før fengsling, og ca en fjerdedel var sprøytemisbrukere. Om lag to tredjedeler av de innsatte hadde blitt tilbudt narkotika og halvparten hadde brukt narkotika mens de satt inne. Fengslenes oppgave er også blitt mer krevende som følge av at narkotikamisbruk forstås både som sykdom og som kriminell atferd.

I 2008 har to stipendiater ved SIRUS har disputert med doktoravhandlinger innenfor tobakksområdet. I sin avhandling om røyking og avhengighet viser Velibor Bobo Kovac at de psykologiske mekanismene som får røykere til å fortsette å røyke og slutte å røyke, eksisterer side om side og fungerer relativt uavhengig av hverandre. Samtidig viser han at prosessene omkring det å fortsette å røyke er mindre automatiserte enn tidligere antatt. Janne Scheffels sin avhandling *Stilig eller stigma* tar for seg unge røykeres selvforståelse. Den viser at det å røyke oppfattes svært motsetningsfullt blant røykere selv. Det er både et symbol på individualitet, frihet og nytelse, og samtidig stigmatiserende, umoralsk og et uttrykk for mangel på kontroll.

Jeg vil også gjerne trekke frem våre åpne fagmøter som har befestet sin posisjon som en viktig møteplass for ulike aktører på rusmiddelfeltet. SIRUS har i 2008 gjennomført seks åpne fagmøter. Det har vært jevnt bra oppmøte og god temperatur på debatter om temaer som økningen i kokainbruken, pengespill og avhengighet, skjenkebevillinger og kontroll, Oslos alkoholpolitikk, og medisinen vs. sosialfagets plass i rusmiddelbehandlingen.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å takke alle ansatte ved SIRUS og medlemmene i fagrådet for et inspirerende samarbeid i 2008.

Oslo 12. mars 2009

Jostein Rise

Direktør

1 Innledning

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ble opprettet i 2001 ved en sammenslåing av Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA) og dokumentasjonsseksjonen og biblioteket i Rusmiddeldirektoratet. Fra 2002 omfatter forskningsområdet også tobakk. Instituttet er i tillegg nasjonalt kontaktpunkt for EUs narkotikaovervåkingscenter EMCDDA.

I vedtektene, fastsatt av det daværende Sosial- og helsedepartementet 9. desember 2000, § 1 heter det om instituttets formål:

«Statens institutt for rusmiddelforskning er en forskningsfaglig selvstendig institusjon som har som formål å utføre forskning som kan bidra til økt kunnskap omkring bruk og misbruk av rusmidler og andre avhengighets-skapende midler, med særlig vekt på samfunnsvitenskapelige problemstillinger.

Instituttet skal:

- kartlegge sosiale og helsemessige skadevirkninger som bruken av rusmidler fører til, problemenes årsaker og hvordan disse skal kunne løses eller reduseres gjennom offentlig og privat innsats
- bidra med kunnskap av betydning for arbeidet med å forebygge misbruk av rusmidler
- kartlegge virkninger av eksisterende ordninger og muligheter for forbedringer
- vurdere sammenhenger og mulige tiltak på tvers av gjeldende inndeling i forvaltningssektorer og nivåer
- sikre at kunnskap gjøres tilgjengelig.»

Dette fastsetter rammen for instituttets virksomhet. For det første avgrenses virksomhetens art. Instituttets formål er å drive forskningsbasert kunnskapsproduksjon og -formidling. Hovedsakelig vil dette være av samfunnsvitenskapelig karakter. Klinisk og/eller biomedisinsk forskning, faller som utgangspunkt utenfor instituttets forpliktelser.

For det andre avgrenses også området for virksomheten. Mandatet er primært knyttet til rusmidler, jf. de mer detaljerte forpliktelser som fastsettes i annet ledd. Vedtektene sikter her først og fremst til alkohol og narkotika, men etter at en gruppe tobakksforskere ble overført fra Folkehelse i forbindelse med reorganiseringen av den sentrale sosial- og helseforvaltningen, omfatter primærområdet også tobakksforskning. Vedtektene åpner imidlertid også opp for virksomhet knyttet til andre avhengighetsskapende midler og atferdsformer, som f.eks. pengespill og pengespillproblemer og legalt forskrevne legemidler. I tråd med dette er det satt i gang prosjekter omkring pengespill og pengespillproblemer.

I vedtektenes § 2 om instituttets oppgaver heter det i første ledd:

«Instituttet skal ha forskning som sin primæraktivitet. For å sikre kunnskapsspredning og tilgjengelighet til forskningsresultater, statistikk og fagmateriale for viktige målgrupper, skal instituttet også ha dokumentasjon, formidling og faktainformasjon som viktige oppgaver. Som ledd i dette skal instituttet ha et nasjonalt kompetansebibliotek for rusmiddel-spørsmål.»

Instituttet er altså ikke et rent forskningsinstitutt, selv om forskningsvirksomheten utgjør kjerneområdet. Instituttets tobakksforskning har imidlertid en mer begrenset rekkevidde. Denne omfatter ikke tilsvarende dokumentasjonsoppgaver som for alkohol og narkotika, da dette ivaretas av Helsedirektoratet.

Hovedmålene for virksomheten kan med andre ord formuleres slik:

- Drive forskning av faglig høy kvalitet på rusmiddelfeltet og tilstøtende områder.
- Fremskaffe relevant dokumentasjon knyttet til alkohol og narkotika.
- Formidle eksisterende kunnskap til viktige brukergrupper.

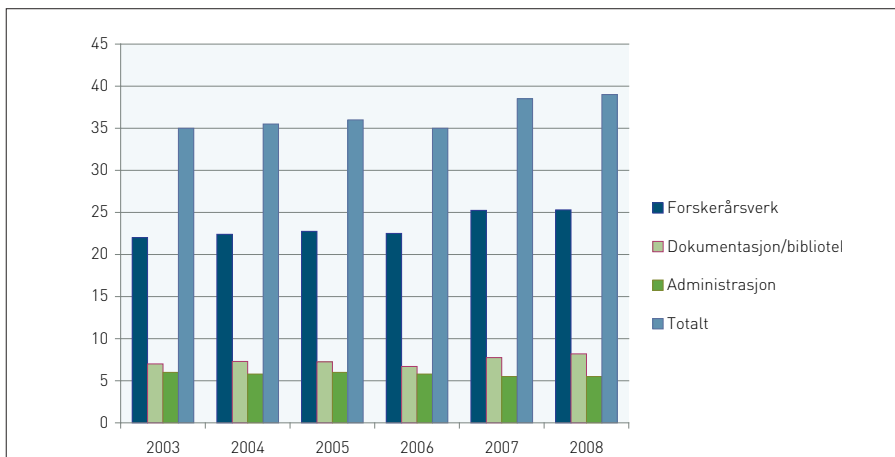
Instituttet er en selvstendig institusjon som frem til 31.12.2005 lå under det daværende Arbeids- og sosialdepartementet, men ble fra 1.1.2006 overført til Helse- og omsorgsdepartementet. Instituttet ledes av en direktør ansatt på åremål. Fra 2005 er det tidligere styret avløst av et fagråd på 8 medlemmer, oppnevnt av overordnet departement.

2 Personale

I 2008 hadde SIRUS ca. 39 årsverk. Disse var fordelt på 25,3 årsverk til vitenskapelig arbeid (forskere, stipendiater, forskningsmedarbeidere o.l.), 8,2 årsverk til dokumentasjons-/informasjons-/bibliotekfunksjonen og 5,5 årsverk til administrasjon – inkl. direktørstillingen. Utviklingen i antall årsverk framgår av figur 1.

Figur 1. Antall årsverk

De fleste av de fast ansatte forskerne har kompetanse på minst doktorgradsnivå. Seks ansatte har arbeidet mot en doktorgrad. De ansatte i 2008 har vært:

Faste stillinger:

Direktør:

Jostein Rise, dr.philos.

Forskningsledere:

Karl Erik Lund, dr.polit.
Ingeborg Rossow, dr.philos.
Astrid Skretting, cand.sociol.

Forskere:	Ellen J. Amundsen, dr.philos. Bergljot Baklien, cand.sociol. Anne Line Bretteville-Jensen, dr.polit. Øyvind Horverak, cand.oecon. Ingeborg Lund, cand.polit. Inger Synnøve Moan, dr.polit. Sturla Nordlund, cand.real. Peter Nygaard, Ph.D. Hilde Pape, dr.psychol. Edle Ravndal, dr.philos. Janne Scheffels, dr.polit. Elisabet E. Storvoll, dr.polit. Gunnar Sæbø, dr.polit. Einar Ødegård, mag.art.
Seniorrådgivere:	Odd Hordvin, sosionom Grethe Lauritzen, cand.polit. Jorunn Moen, bibliotekar
Rådgivere:	Anders Bryhni, cand.polit. Hege C. Lauritzen, cand.polit. (perm. fra 1.12.08) Marianne Lund, cand.polit. Marte K. Ødegård Lund, cand.polit. (t.o.m. 9.11.08)
Informasjonssjef:	Christian Lund, cand.philol.
Administrasjonssjef:	Inger Lill Søberg, cand.mag.
Seniorkonsulent:	Tove Sophie Hoff Nielsen
Førstekonsulenter:	Jorunn A. Hannasvik Anne Johanson
Konsulent:	Nada Halabi
Hovedbibliotekar:	Johanne Longva (bibliotekar t.o.m. 31.7.08)
Spesialbibliotekar:	Beate Henriksen (avd.bibliotekar t.o.m. 30.6.08)
Bibliotekar:	Hege Ørbeck Sørheim (50 %)
Midlertidige stillinger:	
Forskere:	Thor Norström, Fil.dr. (Ph.D.) (20 %) Willy Pedersen, dr.philos. (20 %)

Stipendiater:	Elin K. Bye, cand.polit. (perm. f.o.m. 15.8.08) Marianne Hansen, cand.psychol. Elisabeth Larsen, cand.polit. (perm. t.o.m. 23.11.08) Mette I. Snertingdal, cand.polit.
Rådgivere:	Eva Hausken, klinisk sosionom Hilgunn Olsen, cand.polit. Tonje Wejden, cand.polit. (1.3.-14.10.08)
Førstekonsulent:	Tord Finne Vedøy, Master i sosiologi

Pensjonist (tidligere forsker) Ragnar Hauge er fortsatt tilknyttet instituttet gjennom arbeid med enkelte prosjekter. Videre har Pål Espen Søbye vært tilknyttet instituttet som prosjektleder i en fire-års periode t.o.m. 30.6.08 for å arbeide med en biografi om Johan Scharffenberg.

Likestilling, jf. likestillingslovens § 1a

Det var pr. 31.12.08 28 kvinner og 11 menn ved instituttet, altså en kvinneandel på ca. 72 % (inkl. en medarbeider i foreldrepermisjon, men ekskl. to forskere i 20 % stilling, begge menn).

Stillingsgruppene ved SIRUS er inndelt i a) lederstillinger, b) forsker- og stipendiatstillinger, forskningsmedarbeidere o.l. og dokumentasjonsstillinger, og c) teknisk-administrative stillinger.

I stillingsgruppe b) var det 23 kvinner og 10 menn, mens det i de teknisk-administrative stillingene var fire kvinner. De faste lederstillingene var besatt av to menn og en kvinne. F.o.m. mars 2006 har tre av forskerne innehatt en midlertidig funksjon som forskningsleder. Disse er i omtalen nedenfor regnet med blant forskerne/med sine ordinære forskerlønninger (lønnstillegget de har for sin lederfunksjon er dermed ikke inkludert i denne statistikken).

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for kvinnene i stillingsgruppe b) tilsvarte pr. 31.12.08 statsregulativets lønnstrinn 58,5 og for mennene lønnstrinn 60,5. Ser man på de rene forskerstillingene, lå gjennomsnittet for både kvinner og menn på lønnstrinn 65. Stipendiatene og forskningsmedarbeiderne lå i snitt i underkant av lønnstrinn 53 (gjelder kvinner; i denne gruppen var det bare én mann). I gruppen dokumentasjonsstillinger inkl. bibliotekarer lå snittet på lønnstrinn 51,5 (kvinner) og lønnstrinn 58,5 (menn) (det var ingen menn blant bibliotekarene). Bibliotekarene hadde i snitt lønnstrinn 51,5 og medarbeiderne i de teknisk-administrative stillingene lønnstrinn 47,5.

I SIRUS' lokale tilpasningsavtale til Hovedavtalen i staten, er det nevnt ulike likestillingstiltak, bl.a. kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettelse og at kvinner skal gis samme mulighet som menn til å arbeide med kvalifiserende arbeidsoppgaver og til å ivareta prosjektlederfunksjoner og andre lederfunksjoner. Slik fordelingen av menn og kvinner er ved instituttet og slik de arbeids- og lønsmessige vilkårene fordeler seg, har ikke instituttet ansett at det har vært behov for særskilte tiltak ut over dette.

3 Forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet

Forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS ble omorganisert pr. 1.3 2006 og inndelt i tre faggrupper som hver ledes av en forskningsleder. Det ble samtidig besluttet at omorganiseringen av fagseksjonen skal evalueres etter 2 år.

Det er også utarbeidet en **strategiplan for forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten for årene 2006–09**. Strategiplanen foreslår fire strategiske satsingsområder som griper over virksomheten i de tre faggruppene: (i) nasjonal og internasjonal alkoholpolitikk, (ii) rusmidler: bruksmønster, karrierer og funksjoner, (iii) forebyggende strategier, (iv) konsekvenser av rusmiddelbruk.

Faggruppene skal tydeliggjøre instituttets faglige profil, dvs. hva slags kunnskap som skal produseres og strategisk fordeling av denne, fordele hovedansvar for overordnede vitenskapelig aktiviteter, og i tillegg ha ansvar for utvikling av et fagområde. Den bærende ideen bak faggruppeinndelingen er at et anvendt samfunnsvitenskapelig institutt med et forskningsmessig ansvar for et problemområde av stor samfunnsmessig betydning skal produsere tre typer av kunnskap: (i) kunnskap om problemets størrelse og fordeling, (ii) kunnskap om problemenes årsaker, og (iii) kunnskap om tiltak og virkemidler for å redusere problemene. Det kan også legges til at dokumentasjonsvirksomheten er integrert i den ordinære forskningsvirksomheten.

I løpet av 2008 har vi foretatt en omorganisering av fagseksjonen basert på de samme bærende ideene. Instituttet blir fra og med 2009 organisert i tre nye faggrupper som på en tydeligere måte viser at vi har ansvar for tre substansområder: alkohol, narkotika og tobakk.

3.1 Gruppe for dokumentasjon og deskriptive studier

Forskningsleder: Karl Erik Lund

En viktig og etterspurt publikasjon fra SIRUS er **Rusmidler i Norge**. Rapporten i 2008 var den nittende i en serie av årlige utgivelser. 2008-utgaven var et spesialnummer som gikk i dybden på kommunenes alkoholpolitikk. I tillegg inneholdt utgivelsen som vanlig oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, skadevirkninger og kriminalitet knyttet til alkohol- og narkotika.

Prosjektet **Tobakksatferd i et distinksjonsperspektiv** tar sikte på å dokumentere sosiale, kulturelle, økonomiske og demografiske kjennetegn ved ulike brukergrupper av tobakk. Siktemålet er å analysere tobakksbruk som en form for sosial distinksjonsmarkør og undersøke om de ulike tobakksproduktene har ulike symbolverdier i forskjellige alders- og brukergrupper. Aktiviteten har i 2008 hovedsakelig vært knyttet til datainnhenting, bearbeiding og analyse. To vitenskapelige artikler er innsendingsklare: «Sigaretter, snus og status. Livsstilsforskjeller mellom ulike tobakks-brukergrupper» basert på data fra Norsk Monitor 2007 og «Contrasting social representations of different tobacco product users in Norway. A cross-sectional study» basert på Statistisk sentralbyrås Røykevaneundersøkelser 2006–07. Et kapittel «Tobakksbruk – kulturfenomen og risikofaktor» ble publisert i boken Samfunnsmedisin av Larsen Ø m fl (red.) Gyldendal Akademisk. Et essay «Social inequality in smoking and their explanations» ble innlevert og godkjent i et doktorgradskurs og planlegges publisert i et vitenskapelig tidsskrift. Artikkelen «Røyking bruk av snus og annen risikoatferd blant studenter» ble publisert i Tidsskrift for Den Norske Legeforening.

Utbredelsen av snusbruk har økt sterkt i Norge. I 2008 ble det blant menn i aldersgruppen 16–35 år for første gang registrert flere snusbrukere enn røykere. Også blant yngre kvinner har snusbruk begynt å stige. Salgsoppgaver fra Toll- og avgiftsdirektoratet viser at markedsandelen for snus i 2008 økte på bekostning av røyketobakken og de fabrikkframstilte sigarettene. Endringene i tobakksmarkedet reiser flere problemstillinger bl.a. hvilken rolle spiller snus for røykereduksjon og hvordan vil endringene i tobakksforbrukets sammensetning påvirke folkehelsen? I 2008 ble det i prosjektet **Snusbruk** arbeidet med en rapport som adresserte disse spørsmålene.

I prosjektet **Registrert og uregistrert alkohol- og tobakksforbruk** har det i 2008 blitt utført undersøkelser i mars og september av det uregistrerte alkoholforbruket. Målemetodikken ble noe endret i 2008 i forhold til tidligere år. Resultater ble publisert i RusStat som ligger på instituttets hjemmesider. Disse viste ingen store endringer i mengde uregistrert alkohol fra 2007 til 2008. Det uregistrerte tobakksforbruket blir forsøkt fanget opp i Statistisk sentralbyrås årlige tobakkbbruksundersøkelser. Resultatene viser at andelen tobakk som selges innenlands har blitt redusert. Sammen med SIFO har SIRUS deltatt i et nordisk prosjekt om grensehandel initiert av NAD (nå NVC), og det er forfattet en innsendingsklar vitenskapelig artikkel om emnet.

I prosjektet **Internasjonal alkoholpolitikk** er det gjort en del forberedende arbeid i EU-prosjektet AMPHORA (Alcohol Measures for Public Health Research Alliance). To kapitler «Alcohol Policy in the Nordic countries: Scientific background, empirical research and future perspectives» og «What does it take to make alcohol policy work? Some lessons from Norway» ble publisert i en russisk antologi. I et samarbeidsprosjekt med Universitetet i Tilburg er det innhentet data som skal belyse forskjellene i rusmiddelbruk og rusmiddelpolitikk i Norge og Nederland.

Det blir ofte stilt spørsmål om hvor store kostnader det norske samfunnet påføres som følge av bruken av alkohol, og det er også gjort studier hvor en har forsøkt å gi anslag på disse kostnadene. Tilsvarende studier er gjort i en rekke andre land. Felles for disse studiene er at det er store variasjoner mellom resultatene, selv når en ser på samme land. De store variasjonene i resultatene skyldes dels at en tar hensyn til ulike typer kostnader, dels at en bruker ulike anslag på sammenhengen mellom alkoholbruk og alkoholskader og dels at en benytter seg av ulike metoder for å anslå kostnadene. En ytterligere kilde til forskjeller er at noen studier bare ser på bruttokostnader, mens andre forsøker å ta hensyn til positive følger for samfunnsøkonomien av bruken av alkohol. I det nystartede prosjektet **Samfunnsøkonomiske kostnader ved bruk av alkohol** ser vi på årsakene til at det er så stor usikkerhet knyttet til anslagene over de samfunnsøkonomiske kostnadene av alkoholbruk, og drøfter om det i det hele tatt er mulig å gi noe korrekt svar på et slikt spørsmål. I lys av denne drøftingen ser vi på hvorvidt det er meningsfylt å stille denne typen spørsmål, og hvilken betydning problemstillingen vil kunne få for utformingen av alkoholpolitikken. I løpet av året ble det utført litteratursøk og -studier.

I **Rusmiddelbruk blant innvandrere** videreføres og avsluttes arbeidet med å analysere assosiasjon mellom alkoholbruk og eksponering for vold blant henholdsvis etnisk norske og ungdom med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. Det arbeides også med en studie av gjensidig påvirkning av alkoholbruk mellom etnisk norsk ungdom og innvandrerungdom med muslimsk bakgrunn. Arbeidet med en kvalitativ studie av gruppeprosesser ble startet og en intervjuguide er utviklet. Det er også aktuelt å planlegge nye kvantitative kulturspesifikke studier av rusmiddelbruk. Det ble i 2008 sikret konsesjon fra Datatilsynet for tre datasett knyttet til prosjektet, det ble videre søkt i litteratur og utført en del forberedende analyser. Fra prosjektet ble det publisert en rapport **Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn. Oversikter fra befolkningsundersøkelser.**

Det blir i mange sammenhenger fokusert på at alkoholforbruket blant kvinner har økt. Instituttet har i prosjektet **Utvikling i alkoholkonsum i et kvinnesperspektiv og konsekvenser for kvinnehelsen** utarbeidet en publiseringsklar rapport som viser utviklingen i alkoholkonsum blant kvinner i ulike aldersgrupper. Data fra flere tidsrekker av surveyundersøkelser ligger til grunn for rapporten.

Den årlige postale spørreskjemaundersøkelsen i prosjektet **Rusmiddelbruk blant ungdom** ble gjennomført også i 2008. Undersøkelsene har vært viktige for å følge utviklingstrender når det gjelder ungdoms bruk av alkohol og narkotika, og representerer en meget lang tidsrekke. Et tiltagende problem har imidlertid vært en fallende svarprosent. Responsen var i mange år omkring 70 prosent, men har i de siste årene falt til mellom 30 og 40 prosent. Etter en faglig vurdering har instituttet besluttet å innstille disse undersøkelsene. Alternative undersøkelser for å følge utviklingen i ungdoms bruk av rusmidler vil bli vurdert.

For et anvendt forskningsinstitutt er datatilgang (omfang, tilgjengelighet) og datakvalitet (representativitet, målbarhet) spesielt viktig. Instituttet ønsker høy utnyttelsesgrad både av nye data som samles inn, og av det materialet som allerede eksisterer i vår databank. Det siste krever at historiske data blir tilrettelagt på et format som gjør at brukervennligheten sikres for ettertidens forskere. Prosjektet **Kvalitetssikring av databank** har som ambisjon å dokumentere, bearbeide og tilrettelegge alle relevante datasett samlet inn ved instituttet. I 2008 ble det laget oversikt over bevaringsverdige datasett, og det ble igangsatt arbeid for å konvertere historiske datasett til kurante formater samt identifisere eventuelle bearbeidinger (omgrupperinger, konstruksjon av nye variable etc.) som er foretatt.

I **Bruk av narkotika i norske fengsler** er siktemålet å undersøke graden og omfanget av rusmiddelproblemer blant innsatte, samt studere den effekt fengselsstraff har på bruk av rusmidler. Artikkelen «Narkotika- og alkoholproblemer blant innsatte i norske fengsler» ble publisert i NAT i 2008, og det arbeides med en artikkel om overdødelighet etter løslatelse fra fengsel.

Omsetningen på spillemarkedet i Norge har økt sterkt de siste 15–20 år, og dette har gitt seg utslag i at langt flere har fått problemer av ulik art i forbindelse med pengespill. En viss andel vil også, ut fra internasjonale kriterier, kunne sies å være spilleavhengige. En sentral problemstilling i prosjektet **Pengespill og pengespillproblemer i Norge** er å estimere denne andelen. I tillegg vil vi også kartlegge normalbefolkningens spilleatferd. I juli 2007 ble pengespillautomatene fjernet fra mange sosiale oppholdsarenaer og nye mindre aggressive terminaler ble satt ut i løpet av 2008. I prosjektet gjennomføres en panelstudie hvor målsetningen er å undersøke hvordan de skiftende rammebetingelsene har virket inn på spillevanene i befolkningen. To runder av undersøkelsen er gjennomført og den tredje er planlagt i 2009. En artikkel fra prosjektet ble publisert i et internasjonalt tidsskrift i 2008, «The population mean and the proportion of frequent gamblers: Is the theory of total consumption valid for gambling?» Det arbeides med en artikkel basert på data fra de to første innsamlingsrundene i panelstudien.

3.2 Gruppe for forklaringer og konsekvenser

Forskningsleder: Ingeborg Rossow

Felles for alle prosjektene er at de vil søke å frambringe kunnskap som – direkte eller indirekte – vil være relevant for utforming av tiltak på rusmiddel- og tobakksfeltet. Prosjektene er i ulike faser, noen ble startet opp i 2008, noen har hovedsakelig vært i en datainnsamlingsfase, mens mange prosjekter har avstedkommet publikasjoner og annen viktig forskningsformidling.

Det har blitt publisert to doktoravhandlinger fra faggruppe for forklaringer og konsekvenser i 2008: Bobo Velibor Kovics forsvarte sin avhandling **Some psychological aspects of addiction in the light of smoking behaviour** ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo i februar, og Janne Scheffels forsvarte sin avhandling **Stilig eller stigma? En sosiologisk studie om ungdom, røyking og identitet** ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo i juni.

Fire av prosjektene i faggruppen er knyttet til å få en bedre forståelse av karrierer eller forløp i bruk av rusmidler eller tobakk, hvilket er ett av satsingsområdene i strategiplanen 2006–2009. I prosjektet **Fra ungdom til voksen. En longitudinell studie av rusmiddelbruk** er utviklingen i ungdoms drikking fra tenårene (16 år) til voksen alder (29 år) beskrevet. Det ble identifisert grupper med ulikt utviklingsforløp og ulike kjennetegn i ungdomsalderen og voksen alder. Resultatene er presentert på et nasjonalt forskerseminar og et artikkelmanus er under utarbeidelse. I et annet longitudinelt prosjekt; **Snus – en vei inn i eller ut av røyking** er det gjort ytterligere en datainnsamling. I prosjektet **Fra hasj til tyngre stoffer?** er det publisert to arbeider som viser at hasjbruk øker risikoen for senere å starte med tyngre stoffer. Sammenhengen gjelder selv etter kontroll for observerte faktorer som problemer i barndommen, tidlig alkoholdebut, priser etc. og for ikke-observerte faktorer. Blant ungdom som oppgir å ha prøvd cannabis, synes det å være en mindre gruppe av mer problembelastet ungdom der risikoøkningen ved hasjbruk er vesentlig større enn hos øvrige cannabisbrukere. Prosjektet **Pathways and consequences** ble startet opp i 2008, og flere artikler er i manus.

Konsekvenser av rusmiddelbruk er tema i flere prosjekter som spenner vidt. Tre prosjekter omhandler ulike former for skader som i stor grad rammer andre parter enn rusmiddelbrukerne, f.eks. barn/pårørende og arbeidslivet. I prosjektet **Konsekvenser av alkoholkonsum** er en rapport om nære pårørende til alkoholmisbrukere under utarbeidning. I prosjektet **Sammenhenger mellom alkoholkonsum og vold** har det vært publisert to artikler, og en tredje er innsendt til vurdering. Disse arbeidene viser at det er en klar sammenheng mellom alkoholkonsum og vold, men studiene både på aggregerte data og på individnivå viser at hvor sterk sammenhengen mellom alkoholkonsum og vold er, vil variere med drikkemønster og konsumnivå. I prosjektet **Arbeidsliv og rusmiddelbruk** er det gjort tidsserieanalyser av sammenhengen mellom sykefravær og totalkonsum av alkohol for perioden

1957–2001, og en tidsskriftartikkel er innsendt. Funnene viser at en økning i totalkonsumet gir en økning i sykefraværet blant menn. I prosjektet **Overdoser og dødelighet blant sprøytemisbrukere** er det arbeidet med en artikkel. I prosjektet **Narkotikamarkedet** har en lang tidsserie med datainnsamling gjennom intervjuer ved sprøyteutdelingen fortsatt også i 2008, og data er kvalitetssikret og tilrettelagt for analyser. Disse dataene vil også bli brukt i andre prosjekter. Det er videre arbeidet med justering av metoden for beregning av antall sprøytemisbrukere og utvikling av metoder for beregning av rekruttering til sprøytemisbruk. Det er foretatt analyser av 26 kvalitative fengselsintervjuer med straffedømte i heroinsaker. Fire nøkkelnarrativer er identifisert, disse varierer i henhold til narrativ struktur, selv-presentasjon, motivasjon og personlig ansvar. Dette vil inngå i en doktorgradsavhandling, og arbeidet er godt i gang.

I prosjektet **Forebyggingsrelevant kunnskap om ungdom og rusmidler** besto hovedaktivitetene i 2008 av arbeid med vitenskapelige artikler, samt forskningsformidling til et bredere publikum. Analysene viste at ungdom med en «fuktig» livsstil relativt sett var mindre avvikende med hensyn til flere typer problematferd når det samlede konsumet av alkohol var forholdsvis høyt, sammenliknet med perioder der det var nokså lavt. Imidlertid var sammenhengen mellom hyppig alkoholberuselse og aggressiv atferd den samme på tidspunkter med svært ulikt totalkonsum av alkohol i ungdomsbefolkningen. Hvordan mindreårige ungdommers tilgang på alkohol er relatert til en tidlig pubertets-utvikling, er belyst i et annet empirisk arbeid. Hvor tenåringer drikker seg fulle, og i hvilken utstrekning de bruker cannabis og alkohol samtidig, har også blitt studert, mens et påbegynt arbeid dreier seg om det å drikke alkohol sammen med foreldrene sine.

I prosjektene **Rusmiddelpolitikk, opinion og legitimitet** og **Prisfølsomhet for etterspørsel av tobakk** har aktivitetene vært knyttet til analyser av data. I prosjektet **Avhengighet** er det publisert flere mindre artikler som drøfter avhengighetsbegrepet. To prosjekter belyser bruk av rusmidler eller tobakk i et kulturperspektiv; i prosjektet **Representasjonen av tobakk og alkohol i norske spillefilmer 1945–2005** har det vært arbeidet med datainnhenting og -koding, mens prosjektet **Restaurantkultur i Oslo** har avstedkommet to bidrag til en nordisk antologi.

3.3 Gruppe for virkemiddelforskning

Forskningsleder: Astrid Skretting

Aktiviteten i faggruppe for virkemiddelforskning har i 2008 vært knyttet til ulike typer prosjekter. Den omfattende studien av narkotikamisbrukere som ble tatt inn i behandling i 1998/99, fortsetter ved at det i 2008 ble satt i gang en fjerde oppfølgingsundersøkelse **Hvilken nytte, for hvem og til hvilken kostnad?**. Datainnsamlingen vil foregå fram til august 2009. Det er i løpet av året arbeidet med analyse av økonomiske data (tryggedata, sosialstønad etc), data fra strafferegister, dødsårsaksregisteret. En SIRUS-rapport fra prosjektet forventes å foreligge i løpet av våren 2009.

Den pågående prøveordningen med **Narkotikaprogram med domstolskontroll** skal evalueres. I den forbindelse er SIRUS i gang med intervjuing av de som dømmes til programmet og oppfølgingsintervjuer, foreløpig ett år etter inntak. På samme måte som i «Nytte-kostnad» studien kartlegges bruk av rusmidler, kriminalitet, psykisk og somatisk helse ved inntak og i første omgang etter 12 måneder.

Når det gjelder behandling av rusmiddelmissbrukere er det videre arbeidet med en studie av **substitusjonsbehandling i de nordiske land**. Problemstillinger som undersøkes er hvordan slik behandling er organisert, retningslinjer, omfang osv.

2008 er det siste året hvor det er rapportert informasjon om pasienter/klienter til **det nasjonale dokumentasjonssystemet for behandlings- og omsorgstiltak** på rusmiddelfeltet. Fra 2009 skal behandlingenheter som inngår i spesialisthelsetjenesten rapportere til Norsk pasientregister (NPR). Likeledes er den tidligere databasen over behandlingstiltak i regi av SIRUS opphørt da en tilsvarende tjeneste for behandlingenheter tilknyttet spesialisthelsetjenesten er etablert under www.frittsykehusvalg.no. For å møte det økende ønske om mer systematiske utredninger og oppfølging av rusmiddelmissbrukere i behandling, har SIRUS gjennom flere år deltatt i et nordisk og internasjonalt nettverk for å tilpasse de internasjonalt anerkjente instrumentene Addiction Severity Index (EuropASI) og Adolescent Assessment Dialogue (EuropADAD) til norsk. I 2008 er dette arbeidet videreført blant annet ved utvikling av en elektronisk versjon av EuropASI.

Screening og såkalt **Brief Intervention** fra allmennleger er ansett som viktige tiltak for å forebygge problematisk bruk av alkohol. I samarbeid med Den norske lægeforening er det i gang en undersøkelse av fastlegers bruk av denne metodikken. Det er foretatt en spørreskjemaundersøkelse blant fastleger samt foretatt fokusgruppeintervjuer der målsettingen er å komme fram til hva som skal til for at flere fastleger skal kunne ta i bruk en slik tilnærming.

SIRUS i samarbeid med HEMIL-senteret ved UiB, har i 2008 avsluttet **evalueringen av den samlede statlige tobakksforebyggende virksomheten** i perioden 2003–2007. Dette har innbefattet prispolitikk, advarselmerking, informasjonsvirksomhet, restriktive tiltak for røyking i videregående skoler og påserveringssteder osv. Det er publisert flere rapporter fra evalueringsprosjektet.

Norske kommuner har en sentral rolle med hensyn til forebygging av rusmiddelproblemer. For å få mer kunnskap om hvordan kommunene forvalter de rusmiddelpolitiske virkemidlene de har til rådighet, har instituttet i gang et større prosjekt **Kommunenes forebyggende arbeid på rusmiddelfeltet – rammebetingelser og forvaltning av rusmiddelpolitiske virkemidler**. Som en del av dette ble det i 2008 gjennomført en evaluering av et prosjekt i regi av kompetansesenteret ved Borgestadklinikken rettet mot fire kommuner med sikte på å gjøre ansatte i barnehager, skoler, barnevern og sosialtjeneste bedre i stand til 1) å identifisere barn som lever i familier med rusmiddelproblemer og 2) å sette inn adekvate tiltak overfor disse. Evalueringen viste at prosjektet nådde sine mål om individuell kompetanseheving blant ansatte i skole og barnehage. Målet om å utvikle tverretattlig og tverrfaglige samarbeidsmodeller i kommunene ble imidlertid ikke nådd. Med de store ressursene som var til disposisjon, er det også vanskelig å se som realistisk at tilsvarende kompetansehevingstiltak kan iverksettes i andre kommuner (se SIRUS-rapport nr 1/2009 Evaluering av prosjektet «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon»).

På samme måte som i foregående år, ble det også i 2008 gjennomført en **kartlegging** i alle landets kommuner **av hvordan alkoholloven forvaltes**. Kartleggingen viser at kommunene i begrenset grad bruker de virkemidlene de har til rådighet. Det er eksempelvis svært få kommuner som avslår søknad om skjenkebevilling, det er få kommuner som rapporterer om at de avdekker brudd på alkoholloven og når brudd oppdages, får det sjelden konsekvenser. I forbindelse med at kommunene høsten 2008 behandlet bevillingsøknader for en ny fire års periode, var det relativt stor oppmerksomhet omkring undersøkelsen. Rapport finnes på www.sirus.no.

I et prosjekt som **evaluerer endringer i spilleautomatmarkedet**, studeres endringer i omfang av pengespill og pengespillproblemer blant ungdom. Det er tidligere gjennomført tre surveyundersøkelser (2004, 2005 og 2006). En tredje surveyundersøkelse ble gjennomført i 2008.

En medarbeider fra SIRUS deltar i arbeidet med to **internasjonale kunnskapsoppsummeringer på henholdsvis alkohol- og narkotikafeltet**. Her gjennomgås internasjonal forskningslitteratur for å gi oppdatert forskningsbasert grunnlag for effekter og begrensninger ved ulike alkohol- og narkotikapolitiske strategier i et globalt perspektiv.

3.4 EMCDDA – Focal Point funksjonen

Det europeiske overvåkingscenteret for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) ble opprettet i 1993. Norge har vært medlem av Senteret fra 2001, og SIRUS er det norske kontaktpunktet.

Avtalen med EMCDDA styrer i stor grad innsatsen gjennom en rekke faste oppgaver. Det skal eksempelvis samles data og informasjon om ulike sider ved narkotikasituasjonen i det enkelte medlemsland. Dette rapporteres til Senteret i form av en årlig nasjonal rapport, spørreskjemaer og en rekke standardiserte tabeller, vesentlig innen epidemiologi. Et annet hovedområde er å delta i utviklingen av fem epidemiologiske nøkkelindikatorer for harmonisering av data på europeisk nivå (se www.sirus.no).

I tillegg deltar også Norge i enkeltprosjekter og faglige oppgaver på områder som ikke er direkte avtalefestet. Rapporteringene forutsetter nært samarbeid med ulike myndighetsorganer og instanser. Kontakt med sentrale aktører og informanter på rusmiddelfeltet i Norge står derfor sentralt.

All pålagt rapportering til EMCDDA er utført etter planen. Retningslinjene for den nasjonale rapporteringen har endret karakter til mer utstrakt bruk av strukturerte spørreskjemaer og standardtabeller. To omfattende skjemaer ble fylt ut i 2008: «Treatment programmes and quality assurance»; «Prevention and reduction of health-related harm associated with drug use». Hovedrapporten hadde fokus på endringer og ny utvikling, sammen med et spesialtema, «Sentencing statistics» som var nytt i 2008 rapporten. Flere sentrale instanser utenfor SIRUS bidro som tidligere med tekst og data innenfor sine fagfelt.

Arbeidet med nøkkelindikatorene fortsatte. Det ble i 2008 foretatt en revisjon av SSBs tallgrunnlag for overdosedødsfall for årene 2003–2006. Manglende konsesjon til å registrere personentydige pasientdata gjør det fortsatt ikke mulig å tallfeste antall narkotikamisbrukere i behandling.

Det er levert rapport basert på analyser om nye narkotiske stoffer som skal overvåkes spesielt. SIRUS samarbeider med Sundhedsstyrelsen i Danmark, Statens folkhälsoinstitut i Sverige og STAKES i Finland om et lukket e-postbasert nettverk for profesjonelle (NADiS). Nettverket omfatter ca. 80 personer, vesentlig fra instanser som avdekker tilførsel av narkotiske stoffer og som foretar analyser av stoffprøver. Fra norsk side er 20 personer fra 13 instanser tilknyttet. Samarbeidet fortsatte i 2008, men aktiviteten blant de i norske deltakerne har vært lav de siste par årene.

På grunn av en større omlegging av EDDRA databasen ble det ikke lagt inn nye norske tiltak i 2008.

Som norsk kontaktpunkt deltok SIRUS i november i lanseringen av EMCDDAs årsrapport for 2008 og var pressekontakt for norske media. Årsmeldingen og alle pressemeldingene ble også publisert på norsk.

Oppdatert informasjon om EMCDDA, nye publikasjoner som DrugNet Europa og Fokus på narkotika, er fortløpende lagt ut på www.sirus.no. Den europeiske årsrapporten, ledige stillinger i EMCDDA mm. er ellers blitt formidlet til statlige og kommunale instanser, de rusmiddelfaglige kompetansesentrene så vel som et større antall kontaktpersoner.

SIRUS har et fortsatt godt samarbeid med Folkehelseavdelingen i Helse- og omsorgsdepartementet. I samarbeid med departementet ble det også i november 2008 avholdt et informasjonsmøte for berørte departementer, direktorater og tilsyn i forbindelse med lanseringen av EMCDDAs årsrapport.

Deltakelse i møter i EMCDDA

Avtalefestede møter:

REITOX nettverket – 2 møter for ledere av nasjonale kontaktpunkter

Lisboa (Odd Hordvin)

Early Warning system – 1 møte for nasjonale koordinatører

Lisboa (Hege C. Lauritzen)

Narkotikabruk i befolkningen – 1 ekspertmøte

Lisboa (Sturla Nordlund)

Etterspørsel etter behandling – 1 ekspertmøte

Lisboa (Erik Iversen, Bergensklinikkene)

Narkotikarelaterte infeksjonssykdommer – 1 ekspertmøte

Lisboa (Hans Blystad, Folkehelseinstituttet).

Problembruk av narkotika – 1 ekspertmøte

Lisboa (Ellen J. Amundsen)

Narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet – 1 ekspertmøte

Lisboa (Einar Ødegård)

Andre møter med norsk deltakelse:

Sentencing Statistics – Reitox Academy

Paris (Odd Hordvin)

TDI/Fonte – Reitox Academy

Lisboa (Stein Olav Gystad; Kristian Holst, Norsk pasientregister)

4 Publikasjoner

4.1 Bøker og forskningsrapporter

Duckert, F., Lossius, K., Ravndal, E. & Sandvik, B.
Kvinner og alkohol, Universitetsforlaget.

Kovač, V.B.
Some psychological aspects of addiction in the light of smoking behaviour.
Avhandling, Ph.D. UiO 2008. ISSN 1504–3991.

Lund, K.E., Rise, J.
Kunnskapsgrunnlag for forslaget om et forbud mot synlig oppstilling av
tobakksvarer. SIRUS-skrifter 1/2008.

Scheffels, J.
Stilig eller stigma? En sosiologisk studie om ungdom, røyking og identitet.
Avhandling, dr.polit. UiO 2008. ISSN 1501–3991.

Vedøy, T.F., Amundsen, E.J.
Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn. Oversikter fra
befolkningsundersøkelser. SIRUS-rapport 1/2008.

4.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler

Amundsen, E.J. & Ravndal, E.
Does successful school-based prevention of bullying influence substance use
among 13–16 year olds? Drugs: education, prevention and policy (publisert
på internett 3. nov. 2008, adresse: <http://dx.doi.org/10.1080/09687630802095591>).

Baklien, B. & Buvik, K.

Usynlig teater: En metode med etiske utfordringer. *Sosiologisk tidsskrift*; 2008, 16, 147–166.

Bretteville-Jensen, A.L. & Jacobi, L.

Climbing the Drug Staircase: A Bayesian Analysis of Hard Drug Initiation, IZA discussion papers No 3879, 2008, University of Bonn, Germany.

Bretteville-Jensen, A.L., Melberg, H.O. & Jones, A.

Sequential patterns of drug use initiation – can we believe in the gateway theory? *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 2008, 8 (2) (Contributions), Article 1.

Bye, E.K. & Rossow, I.

Is the Impact of Alcohol Consumption on Violence Relative to the Level of Consumption? *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*; 2008, 9, 31–46.

Bye, E.K.

Alcohol and Homicide in Eastern Europe. A Time Series Analysis of Six Countries. *Homicide studies*; 2008, 12, 7–27.

Gran, J.M., Wasmuth, L., Amundsen, E.J., Lindquist, B.O. & Aalen, O.O.

Growth rates in epidemic models: Application to a model for HIV/AIDS progression. *Statistics in Medicine*; 2008, 15, 4817–34.

Hansen, M. & Rossow, I.

Pengespill og suicidal atferd. *Tidsskrift for Den norske legeforening*; 2008, 128, 174–6.

Hansen, M. & Rossow, I.

Adolescent gambling and problem gambling: Does the total consumption model apply? *Journal of Gambling Studies*; 2008, 24, 135–149.

Holmila, M., Holder, H., Andreasson, S., Baklien, B. & Rossow, I.

Roles for researchers in community action projects to prevent alcohol and other drug problems: Methodological choices. *Drugs: Education, Prevention and Policy*; 2008, 15, 410–432.

Horverak, Ø.

The transition from over-the-counter to self-service sales of alcoholic beverages in Norwegian monopoly outlets. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*; 2008, 25, 77–99.

Horverak, Ø.

What does it take to make alcohol policy work? Some lessons from Norway. In D. Khaltourina and A. Korotayev (eds.): *Alcohol Catastrophe and the potential of the state policy to decrease alcohol related mortality in Russia*.

Moscow: URSS 2008, pp. 300–315. (Эйвинд Хорверак: Что нужно для успеха алкогольной политики: опыт Норвегии Алкогольная катастрофа и потенциал алкогольной политики в снижении алкогольной сверхсмертности в России / Отв. ред. Д. А. Халтурина, А. В. Коротаев. – М.: Едиториал УРСС 2008. С. 300–315.)

Kovač, V.B. & Rise, J.

The role of explicit cognition in addiction: Development of the Mental Representations Scale. *Addiction Research and Theory*; 2008, 16, 595–606.

Lund, I.

The population mean and the proportion of frequent gamblers: Is the theory of total consumption valid for gambling? *Journal of Gambling Studies*; 2008, 24, 247–256.

Lund, I., Törrönen, J. & Olsson, B.

Introduction. I Olsson, B. & Törrönen, J. (red) *Painting the town red. Pubs, restaurants and young adults' drinking cultures in the Nordic countries*. NAD-publikasjon 51, 2008.

Lund, I. & Scheffels, J.

Oslo by night: young middle class adults' use of public drinking places. I Olsson, B., og Törrönen, J. (red) *Painting the town red. Pubs, restaurants and young adults' drinking cultures in the Nordic countries*. NAD-publikasjon 51, 2008.

Lund, K.E.

Røyking – kulturfenomen og risikofaktor. I: Larsen, Ø., Alvik, A., Hagestad, K., Nylenna, M. (red.). *Samfunnsmedisin*; 2008, 272–81. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Myklestad, I. & Rise, J.

Predicting intention to perform sexual protective behaviours among Norwegian adolescents. *Sex Education*; 2008, 8, 107–124.

Pierce, J.P., León, M.E., Bettcher, D., Chaloupka, F., Couto, E., Daynard, R., Fernández, E., Giannandrea, F., Gilpin, E., Haw, S., Hyland, A., Ibrahim, J., Invernizzi, G., Lund, K.E., Peruga, A., Przewozniak, K., Samet, J., Scollo, M., Wilson, N., Woodward, A., Boffetta, P.

Effectiveness of Smoke-free Policies – An IARC Review of Actions to reduce exposure to carcinogens in Secondhand Smoke. *Lancet Oncology* 2008, 9, 614–5.

Lund, K.E., Tefre, E., Amundsen, A. & Nordlund, S.

Røyking bruk av snus og annen risikoatferd blant studenter. *Tidsskrift for Den norske legeförening*; 2008, 128, 1808–11.

Nordlund, S.

What is alcohol abuse? Changes in Norwegians' perceptions of drinking practices since the 1960s. *Addiction Research and Theory*; 2008,16, 85–94.

Nordlund, S.

Alcohol Policy in the Nordic countries: Scientific background, empirical research and future perspectives. In D. Khaltourina and A. Korotayev (Eds.) *Alcohol Catastrophy and the potential of the state policy to decrease alcohol related mortality in Russia*. Moscow: URSS. 2008; 283–299. (Нордлунд Стурла. (Алкогoльная политика скандинавских стран: научные основания, эмпирические исследования и перспективы. Алкогoльная катастрофа и потенциал алкогoльной политики в снижении алкогoльной сверхсмертности в России / Отв. ред. Д. А. Халтурина, А. В. Коротаев. – М.: Едиториал УРСС. С. 283–299.)

Pape, H., Rossow, I. & Storvoll, E.E.

Wetter and better? Changes in associations between drunkenness and other problem behaviours among Norwegian youth. *European Addiction Research*; 2008, 14, 61–70.

Pedersen, W.

Bruk av cannabis blant ungdom og unge voksne I Norge. *Tidsskrift for Den norske legeforening*; 2008, 128, 1825–8.

Pedersen, W.

Does cannabis use lead to depression and suicidal behaviours? A population-based longitudinal study. *Acta Psychiatr Scand.*, 2008, 118, 395–403.

Rise, J., Kovač, V.B., Kraft, P. & Moan, I.S.

Predicting the intention to quit smoking and quitting behaviour. Extending the theory of planned behaviour. *British Journal of Health Psychology*; 2008, 13, 291–310.

Rossow, I., Karlsson, T. & Raitasalo, K.

Old enough for a beer? Compliance with minimum legal age for alcohol purchases in monopoly and other off-premise outlets in Finland and Norway. *Addiction*; 2008, 103, 1468–1473.

Rossow, I.

Alcohol and discounting. *Addiction Research & Theory*; 2008, 16, 572–584.

Scheffels, J.

A difference which makes a difference: young adult smokers' accounts of cigarette brands and package design. *Tobacco Control*; 2008, 17, 118–122.

Scheffels, J. & Lund, I.

Pubs and restaurants in the Norwegian media: A review of newspaper articles in 1988, 1997 and 2007. I Olsson, B. & Törrönen, J. (red) *Painting the town*

red. Pubs, restaurants and young adults' drinking cultures in the Nordic countries. NAD-publikasjon 51, 2008.

Skretting, A. & Olsen, H.

The Norwegian injecting room trial: politics and controversies. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*; 2008, 25, 269–284.

Storvoll, E.E., Pape, H. & Rossow, I.

Use of commercial and social sources of alcohol by underage drinkers: The role of pubertal timing. *Addictive Behavior*; 33, 161–166.

Wicklund, R.A. & Rise, J.

Intentions and other symbolic contributions to society. *Social Psychology*; 2008, 39, 205–212.

Ødegård, E.

Narkotika- og alkoholproblemer blant innsatte i norske fengsler. *Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift*; 2008, 3, 21–36.

Aasland, O. G., Nygaard, P. & Nilsen, P.

The long and winding road to widespread implementation of screening and brief intervention for alcohol problems. A historical overview with special attention to the WHO initiatives. *Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift*; 2008, 25, 469–476.

4.3 Dokumentasjon

Baklien, B.

Iverksetting av forebyggende tiltak.

Nettrapport <http://skole.forebygging.no/side.asp?sideid=437>, 2008

Bryhni, A. (red.).

Rusmidler i Norge 2008: Alkoholpolitikk i kommunene. Statens institutt for rusmiddelforskning, Oslo 2008.

Hansen, M.

Pengespill og pengespillatferd i Norge – En kunnskapsoppdatering fra 2004 til 2008.

Hansen, M.

Kapittel i Forslag til Handlingsplan mot pengespillproblemer og problematisk spilleatferd (2009–2011). Lotteri- og stiftelsestilsynet 2008.

Iversen, E., Lauritzen, G., Skretting, A. & Skutle, A.

Det nasjonale dokumentasjonssystemet innen tiltaksapparatet for rusmiddel-misbrukere. Pasient/klientkartleggingsdata 2007. Nettrapport www.sirus.no; 2008

Lauritzen, H.C.

Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2008. Nettrapport www.sirus.no; 2008.

Lauritzen, H.C.

Alkoholpolitikk – et kommunalt ansvar. I *Rusmidler i Norge 2008*, Byhni, A. (red).

Lund, M.

Uregistrert forbruk av alkohol. *RusStat. SIRUS, 2008.*

Lund, M. K., Ødegård, E. & Amundsen, E. J.

Narkotikasituasjonen i kommunene 2002–2006. Nettrapport, www.sirus.no; 2008

4.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser o.l.

Amundsen, E.J.

Heroinmisbruk i Norge. *Medisinsk Informasjon 2008 (3).*

Baklien, B., Pape, H., Rossow, I. & Storvoll, E.E.

Snevert kunnskapssyn? Svar til Arne Klyve. *Nytt fra kompetansesentrene (2008) nr. 1.*

Baklien, B., Pape, H., Rossow, I. & Storvoll, E.E.

Svar til Terje Myller: Grunnløs kritikk av evalueringen. *Spor (2008) 11:26.*

Baklien, B., Pape, H., Rossow, I. & Storvoll, E.E.

Uetterrettelighet under etisk fane. Kommentar til Wilhelmsens kronikk, *Rus & Samfunn nr. 2/2008, s. 18.*

Bye, Elin K.

Rapport fra Norge. *Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift; 2008, 25, 65–68.*

Lund, K.E.

Legens røykepause. *Tidsskr nor legefören; 2008, 128, 2.*

Lund, K.E.

License to smoke. *Kronikk Bergens Tidende, juli 2008.*

Pape, H.

Sexual orientation and adolescent substance use: Questionable correlations. (Letter to the editor) *Addiction; 2008; 103, 1404–1405.*

Pape, H., Rossow, I., Storvoll, E.E. & Baklien, B.

Evalueringforskning: Etikk, effekter og begrensninger. *Rus & Samfunn; 2008; nr. 2, 20–21.*

Ravndal, E., Duckert, F. & Lossius, K.

Snarvei til fortapelse? Kronikk Dagbladet 28. April 2008.

Ravndal, E.

Økt krav om kontrollerte studier i rusforskningen – En farlig trend. Intervju i Apollon, UiO; 2008, nr. 2, s. 35.

Ravndal, E.

Tenk deg godt om! Debattinnlegg, Aftenposten 11. Desember 2008.

Rossow, I.

Hva er avhengighet? Medisinsk Informasjon 2008 (3)

Rossow, I.

Noen aspekter ved heroinavhengighet. Medisinsk Informasjon 2008 (3)

Rossow, I. & Pape, H.

Another case of publication bias: Commentary on Jim McCambridge's article. Alcohol and Drug Reviews; 2008, 27, 348–349.

Skretting, A.

Sprøyterom med dilemmaer. Kronikk Bergens Tidende 7. Mars 2008.

Skretting, A.

Skadereduksjon – går det noen grense? Rus & Samfunn nr. 6/2008, 32–33.

5 Formidling

Formidling er en naturlig del av forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS. Resultater fra arbeidet formidles gjennom bl.a. bok- og tidsskriftsartikler, SIRUS-rapporter, nettrapporter og kronikker. Det drives også en utstrakt formidlingsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag, seminarinnlegg, deltakelse i paneldebatter osv. Dessuten besvarer instituttets ansatte en rekke henvendelser om rusmiddelrelaterte spørsmål fra fagpersonell på ulike hold i samfunnet, fra offentlige myndigheter, massemedier, organisasjoner og privatpersoner.

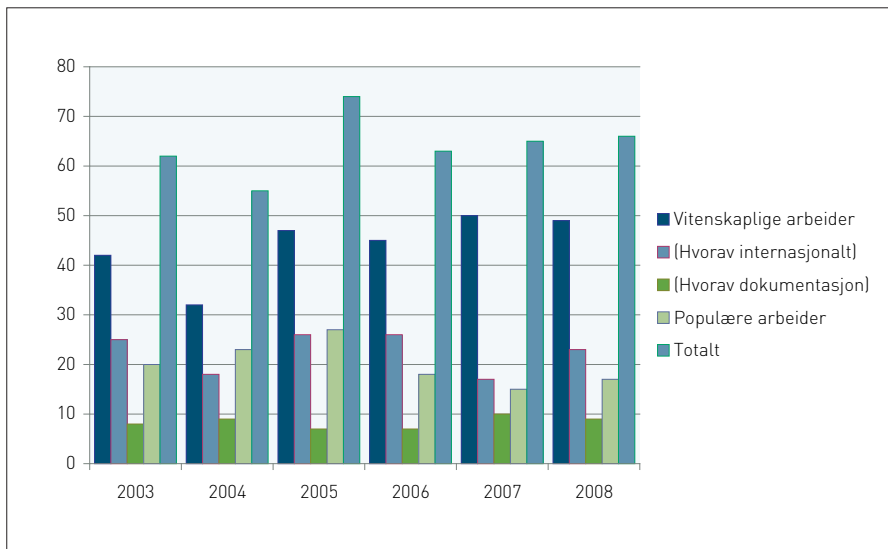
SIRUS har i de siste par år intensivert både det strategiske og praktiske kommunikasjons- og formidlingsarbeidet. Arbeidet koordineres fra Seksjon for kommunikasjon og bibliotek som har ansvar for biblioteket, IT-arbeidet, instituttets websider, fagmøter og mediehåndtering.

5.1 Publikasjoner

Instituttets medarbeidere har i alt publisert 66 arbeider i 2008. Av disse er 49 klassifisert som vitenskapelige arbeider. 23 arbeider ble publisert i internasjonale tidsskrifter. I serien *SIRUS-rapporter* er det publisert 1 arbeid, og i serien *SIRUS-skrifter* 1 arbeid. En må regne med svingninger i disse tallene fra år til år. Det er også publisert 2 doktorgrader.

9 publikasjoner knytter seg til dokumentasjon, hvorav 4 bare er publisert på vår nettside.

Utviklingen fra 2001 til 2008 går frem av følgende figur 2.

Figur 2. Antall publiseringer

Instituttet har i 2008 inngått avtale med et nytt trykkeri og fått utarbeidet en ny profil for SIRUS-rapporter og andre publikasjoner.

5.2 Websider

SIRUS driver websidene www.sirus.no, som er instituttets viktigste kanal for allmennrettet formidling. Websiden inneholder bl.a. oversikt over pågående forskningsprosjekter, presentasjon av nye resultater, oppdatert publikasjonsliste og sammendrag av forskningsrapporter og tidsskriftartikler. I tillegg har den en fyldig presentasjon av alle som jobber på SIRUS og deres arbeider. Informasjon om forskningsprosjektene, forskerne og publikasjonene finnes også på engelsk.

Publikasjoner utgitt av SIRUS er lagt ut i sin helhet. Det gjelder bl.a. «Rusmidler i Norge» og SIRUS rapport- og skriftserie. Statistikk blir løpende lagt ut på statistikkdatabasen RusStat (<http://statistikk.sirus.no/>). Arbeider publisert andre steder blir så vidt mulig lagt ut på SIRUS nettside, evt. ved hjelp av lenker.

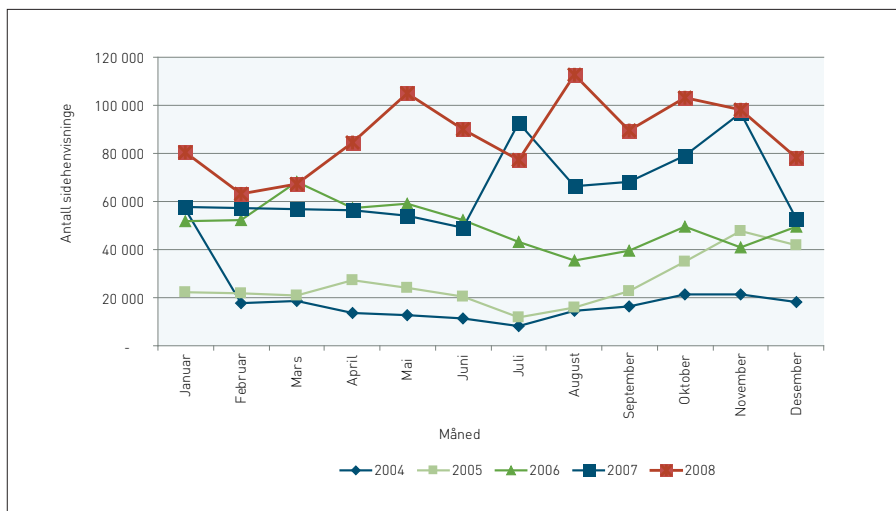
Websidene har også informasjon om SIRUS-biblioteket og dets tjenester og ressurser. Biblioteket har i løpet av 2008 arbeidet med å gjøre sidene mer brukervennlige, og nye sider skal etter planen lanseres våren 2009.

Nettsidene fungerer i noen grad som en nettportal til andre relevante sider, eksempelvis til EMCDDA. I 2008 ble det også utarbeidet en side med lenker til relevante nettsteder innenfor rusmiddelfeltet.

SIRUS har i løpet av 2008 besluttet å bytte system for nettsidene, bl.a. for å kunne benytte seg av tjenestene en større leverandør kan tilby. Sidene vil imidlertid beholde samme funksjonalitet som i dag og med unntak av noen forbedringer som for eksempel nyhetsbrev, se ut som de eksisterende sidene. Arbeidet med å legge sidene over i nytt system skal gjennomføres våren 2009.

Økningen i bruken av nettsidene som følge av omlegging til mer brukervennlige sider med mer tilrettelagt informasjon i 2007, har fortsatt i 2008.

Figur 3. Trafikk på nettsidene

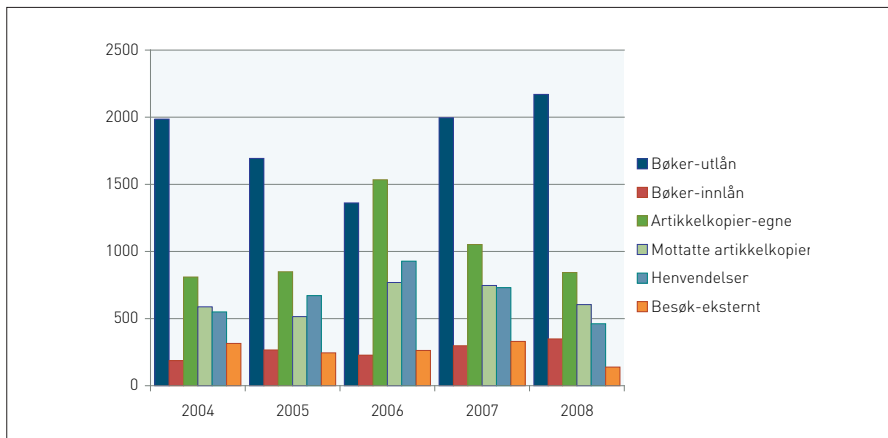
5.3 Det nasjonale kompetansebiblioteket

Instituttets bibliotek har status som nasjonalt kompetansebibliotek på rusmiddelfeltet. Biblioteket er et viktig senter for kunnskapsformidling for alle som har behov for kunnskap om rusmiddelfeltet. Biblioteket er åpent for alle og har mange ulike brukergrupper.

Biblioteket har i løpet av 2008 hatt to store prosjekter. Det ene er arbeidet med Open Access; allmenn, fri og gratis adgang til vitenskaplig informasjon på internett. Som ledd i dette arbeidet har SIRUS-biblioteket blitt med i HeRA (Helsebibliotekets Research Archive), og arbeider med å legge mest mulig av SIRUS' vitenskaplige produksjon ut fulltekst. I tillegg har biblioteket ønsket å tilgjengeliggjøre tidsskriftssamlingen, og å gi enkel tilgang til våre elektroniske abonnement. Alle tidsskriftene er lagt inn i ny og brukervennlig tidsskriftsliste – A-Z.

SIRUS-biblioteket har i likhet med mange andre bibliotek, hatt en nedgang i antall henvendelser og besøk de siste årene. Å forsøke å snu denne trenden og vise bibliotekets relevans for ulike brukergrupper vil være en hovedsatsing for biblioteket i 2009.

Figur 4. Bruk av biblioteket

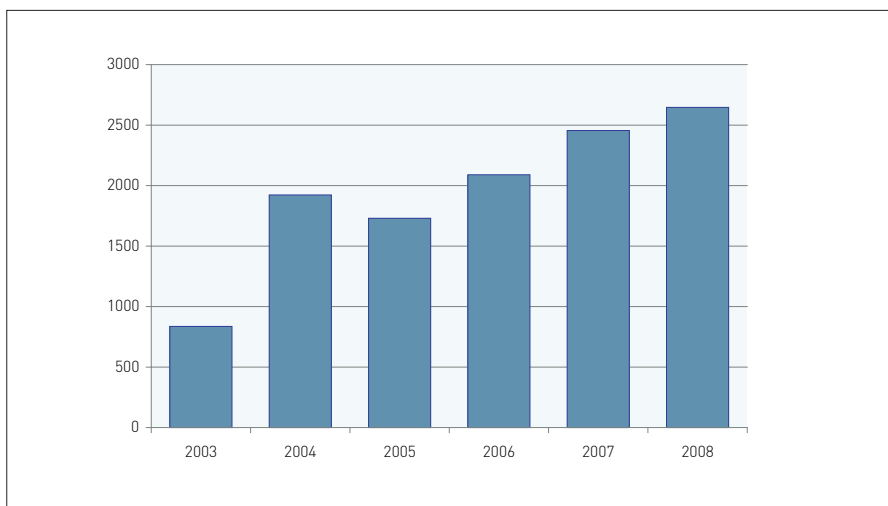

Biblioteket deltar i Bibsys-samarbeidet som er et biblioteksystem for norske universitet- og høyskolebibliotek, samt en del mindre fagbibliotek. Biblioteket er medlem av Elisad (European Association for Library and Information Specialists on Alcohol and Other Drugs) som har en egen emneportal for kvalitetssikrede nettsteder på det europeiske rusmiddelfeltet (www.elisad.uni-bremen.de/).

5.4 Media

I følge statistikk fra overvåkningsbyrået Retriever, er instituttet nevnt 2 646 ganger i media i løpet av 2008. Dermed fortsetter tendensen fra de siste årene med økt synlighet av instituttet og dets ansatte i media. Dette reflekterer etter instituttets vurdering ikke bare en kvantitativ, men også en kvalitativ utvikling. Mange artikler av SIRUS-ansatte har fått bred dekning i media og forskere har både vært involvert i debatter og blitt brukt til å kommentere ulike rusmiddelspørsmål. Flere forskningsfunn har også fått førstesideoppslag eller er blitt omtalt i lederartikler i sentrale riksdekkende aviser.

Figur 5. Antall medieoppslag

5.5 Fagmøter

SIRUS har i 2008 arrangert seks åpne fagmøter om aktuelle temaer innen rusmiddelfeltet. Formålet er å fungere som en relevant formidlings- og diskusjonsarena for et stort fagfelt. Målgruppen er bred og omfatter både forskere, forvaltningen, organisasjoner, behandlingspersonell og andre brukere av kunnskap innen feltet. Fagmøtene har i 2008 hatt jevnt godt besøk, med ca. 40 til 70 deltakere.

06.02.: Kokainbruken øker – hvem er brukeren i dag?

Innledere:

Marte Ødegård Lund, SIRUS: Hva viser undersøkelser blant unge voksne?
Morten Løw Hansen, Oslo politidistrikt: Erfaringer fra «Hvit Snø-aksjonen»
Liv Flesland, Førre Var prosjektet, Bergensklinikkene: Kokainbruk i Bergen – søker flere behandling?

05.03: Skjenkebevilling: lett å få – lett å miste?

Innledere:

Hege C. Lauritzen og Bergljot Baklien, SIRUS: Hva viser undersøkelser fra SIRUS?
Leila Rasthe, Næringsetaten i Oslo kommune: Erfaringer fra skjenkekontrollen i Oslo
Tore Haug, Bransjeutvalg servering, NHO reiseliv: Skjenkekontrollen slik bransjen opplever den

07.05: 40 år med hasj i Norge – et historisk tilbakeblikk. Hvor står vi i dag?

Innledere:

Helge Waal, SERAF: Endringer i oppfatninger av hasjbruk som samfunnsproblem
Ragnar Hauge, SIRUS: Endringer i lov, straffeforfølgelse og reaksjoner

03.09: Pengespill og avhengighet – Er de nye automatene snille nok? Vil pengespill på nett overta?

Innledere:

Geir Skår, Norsk Tipping
Tore Opdal Hansen, ordfører i Drammen
Finn Gyllstrøm, Østnorsk kompetansesenter

30.10: Alkoholpolitikk i Oslo – sikring av arbeidsplasser eller forebygging av helse- og sosialproblemer?

Innledere:

Anette Wiig Bryn (Frp), byråd for næring og idrett i Oslo

Roger Andresen, visepolitimester i Oslo

Erling Folkvord (Rødt), Oslo bystyre

26.11: Behandling av rusmiddelmisbruk – bør medisinen eller sosialfaget ha styringen?

Innledere:

Bernt Bull, seniorrådgiver, Helse- og omsorgsdepartementet

Mari Trommald, viseadm. direktør, Helse Sør-Øst

Roar Skolsegg, Tyrilistiftelsen

5.6 Seminarer

Nasjonalt forskerseminar på rusmiddelfeltet

Annet hvert år arrangerer SIRUS i samarbeid med Divisjon for rettsstoksikologi og rusmiddelforskning ved Folkehelseinstituttet (FHI), Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF/UiO) og Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning i Helse Vest (KORFOR) et nasjonalt forskerseminar.

Seminaret fungerer som en møteplass der rusmiddelforskere fra ulike disipliner presenterer egen forskning og blir orientert om andres. Seminaret, som ble arrangert på Vettre hotell 27. og 28. november, samlet ca. 80 deltakere fra et bredt spekter av instanser fra hele landet.

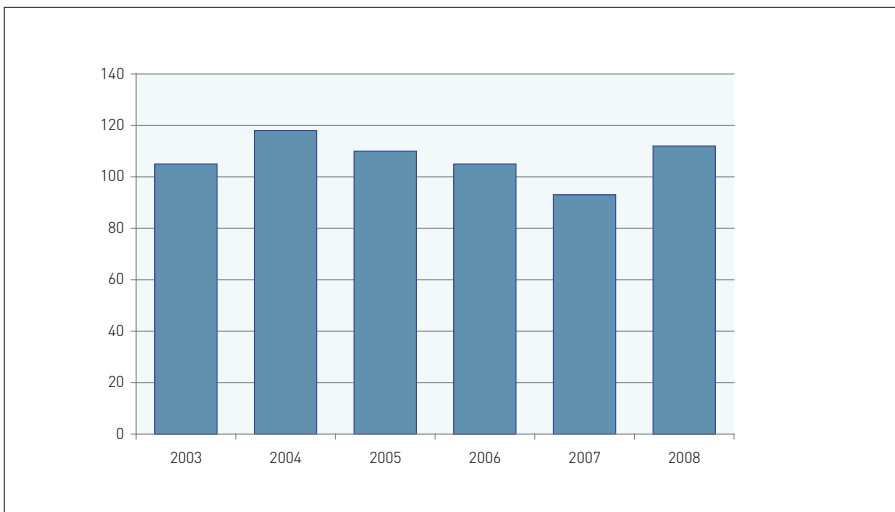
Seminar for kompetansesentrene

I forbindelse med Helsedirektoratets årlige samling for ansatte ved de regionale kompetansesentrene på rusmiddelfeltet, hadde SIRUS en egen dag der medarbeidere presenterte aktuelle forskningsprosjekter. Det ble også orientert om bibliotekets ulike tjenester og om implementeringen av klientkartlegging av rusmiddelmisbrukere i behandling i spesialisthelsetjenesten i Norsk Pasientregister.

5.7 Foredrag og annen formidling

Instituttets medarbeidere driver, i tillegg til publiserte artikler og bøker, en betydelig formidlingsvirksomhet gjennom foredrag i ulike fora, innlegg («papers») på fagkongresser og lignende. I tillegg bidrar de til undervisningen ved høyere læresteder og i ulike fagopplæringer. Kapittel 6 gir en detaljert oversikt over den enkeltes virksomhet på dette feltet. Figur 6 viser den samlede utviklingen i foredragsvirksomheten (inkludert innledninger på fagkongresser):

Figur 6. Foredrag

Medarbeidere ga også i 2008 veiledning til studenter som arbeider med hovedoppgaver/avhandlinger innenfor instituttets fagområde. Dessuten gis det en viss bistand og veiledning til forskere ved andre institutter.

6 Medarbeidernes øvrige virksomhet

6.1 Foredrag

Ellen J. Amundsen

- «Models for estimating incidence and prevalence of intravenous drug users». Modelling research group of Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences at the University of Oslo, Folkehelseinstituttet 27. februar.
- «Narkotikasituasjonen». Rusmiddelavdelingen, Sosial- og helsedirektoratet 10. april.
- «Active and inactive states of heroin use/IDU, what do we know?» Expert meeting on problem drug use, EMCDDA, Lisboa 10. oktober.
- «Overdosedødsfall Kripes og SSB». Orienteringsmøte Helse- og omsorgsdepartementet 6. november.
- «Rekruttering til sprøytemisbruk. Hvordan kan vi beregne omfanget i Oslo/Norge?» Nasjonal forskerkonferanse på rusmiddelfeltet 27.-28. november, Asker.

Bergljot Baklien

- «Råd fra evalueringene av Ansvarlig vertskap». Arbeidsseminar Sosial- og helsedirektoratet, 6. mars.
- «Municipal alcohol policy in Norway – Ideals and reality». Nordiske rusmiddelforskningsdager, Helsingfors 17. april.
- «Evalueringene av Ansvarlig vertskap – hvilke konklusjoner kan/bør vi trekke?» Avdeling rusmidler, Sosial- og helsedirektoratet 25. april.
- «Program theory – a methodological approach to complex processes». NORAD, Oslo 30.mai.
- «Community based alcohol prevention in Norway». Nordiska folkhälsokonferensen, Östersund 11. juni.
- «Kontroll- og skjenkepraksis i kommunene – hva vet vi om hvordan det står til?» (sammen med Hege Lauritzen). Helsedirektoratet, 8. september.

- «Kan staten stimulera lokalt rusförebyggande arbete? Evalueringen av det norske regionprosjektet» (sammen med Ingeborg Rossow). Nordiskt rusmedelsseminarium, Stockholm 12. september.
- «Kommunenes håndtering av alkoholloven.» Juvente, Årnes 27. september.
- «Lokalsamfunnsbasert rusmiddelforebygging». Fagrådet innen Rusfeltet i Norge, Bergen 16. oktober.
- «Hvordan gjøre ulike yrkesgrupper bedre i stand til å ivareta barn som lever i familier med rusmiddelproblemer? Evaluering av et kompetansehevingsprogram i regi av Borgestadklinikken». Seminar for de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål, Hamar 17. november.
- Evaluering av prosjektet «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon». Nasjonalt forskerseminar innen rusmiddelforskning, Asker 27. 28. november.

Anne Line Bretteville-Jensen

- «Cannabis – a gateway drug?» NFR – SERAF Conference on Cannabis and Health, Oslo 11. november.
- «Cannabis legalization – consequences for cannabis and hard drug use», HERO-seminar, 26. november.

Marianne Hansen

- «Adolescent gambling – Does a reduction in the overall amount of gambling imply a reduction at all levels of gambling.» The 7th European Conference on Gambling Studies and Policy Issues, Nova Gorica, Slovenia 1.-4. juni.

Øyvind Horverak

- «Det norske drikkemønsteret». AKAN, 25. februar.
- «Fyll opp mitt tomme glass – Hvem drikker hva og hvordan i Norge i dag?» Forum for Leger og Psykologer i rusfeltet. Asker 6. Mars.
- «Nordmenns drikkemønster». Den norske legeförenings kurs om rusmiddelproblemer 17.-18. oktober.
- «Det norske drikkemønsteret». Seminar for de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål, 17. november, Hamar.

Grethe Lauritzen

- «Introduction to the study: What benefit for whom to what cost?» SERAFs åpningsseminar, Oslo 22. januar.
- «EuropASI som utrednings- og evalueringsinstrument» Oslo Kommune/ Rusmiddeletaten, Oslo 2. april.
- «EuroADAD et standardisert screeningverktøy». Bufetat, Oslo 18. april.
- «Introduksjon av ADAD og norske erfaringer i en nordisk og internasjonal kontekst». SERAF/SIRUS, Oslo 28. mai.
- «Barn og ungdoms behov når mor eller far er rusmiddelmisbrukere. Modeller/metoder for hjelpetiltak som er utprøvd/utforsket og hvor finnes utfordringene i dag?» Fagkonferanse: «Vi er også pårørende», A-hus 29. oktober.
- «Inkorporering av Klientkartleggingsskjemaet i Norsk Pasientregister. Instrumentene EuropASI og EuroADAD» og «Innsats overfor barn av

rusmiddelmissbrukere. Noen konklusjoner og anbefalinger fra to SIRUS-rapporter». Seminar for de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål, Hamar 17.november.

Christian Lund

- «Om SIRUS' publikasjoner og bibliotek». Seminar for de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål 17. November, Hamar.

Ingeborg Lund

- «Pubs and restaurants in the media: what can newspaper articles about licensed premises tell us?» 34th Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Victoria, Canada 2.-6. juni.

Karl Erik Lund:

- «Harm reduction and the role of snus in smoking cessation in Norway» 51st ICAA Conference on Dependencies, Limassol, Cyprus 2. november.
- «Positive effekter og uintenderte konsekvenser av tobakksforebyggende arbeid». Forum for Folkehelsearbeid i Oslo 30. april.
- «Hva vet vi om effektene av å endre helseatferd?» Folkehelseavdelingen – Helse- og omsorgsdepartementet, Hankø 11. juni.
- «Argumentene mot bruk av røyketobakk og snus, med fokus på nære helsemessige og samfunnsvitenskapelige konsekvenser». Fylkesmannen i Vest-Agder 7. februar.
- «Trender i tiden. Hva skjer med tobakksbruk blant barn og unge – og hvorfor?» Fylkesmannen i Vest-Agder 7. februar.
- «Tobakk og sosial ulikhet. Hva gjør allmennlegen?» Primærmedisinsk Uke, Legeforeningen 29. oktober.
- «Tobakksforebygging og virkemidler – særlig overfor ungdom». Fylkesmannen i Oslo & Akershus 7. mars.
- «Bruk av snus ved røykeslutt». Nasjonalt råd for tobakksforebygging 15. oktober.
- «Er det grenser for forebygging?» Norske Lagsbruk og Landslaget for alkoholfrie samlings- og serveringssteder 30. august.
- «Studenters bruk av tobakk og annen risikoatferd». Instituttmøte ved SIRUS.
- «Snus og røykeslutt – hva viser data?». Innlegg på Tobakksfritt.
- «Hvordan forklare fortsatt røyking i et tobakksnegativt normklima? Noen teoretiske innfallsvinkler». Teoriseminar ved SIRUS.

Marianne Lund

- «Hvem er hardcore røykerne? Gruppens relative størrelse og sosio-demografiske karakteristika.» Foredrag på Tobakksfritt.

Marte K. Ødegård Lund

- «Normalisering av holdninger til cannabis, kokain og heroin?» Sosiologforeningens vinterseminar i januar.
- «...men dopet begynner å spre seg til andre miljøer» – om bruk av kokain. SIRUS' fagmøte 2. februar.
- «Rusmiddelbruk blant unge voksne», sosial- og helsedirektoratet 22.mai.

Inger Synnøve Moan

- «Predicting intentions not to «drink and drive» using an extended version of the theory of planned behavior». The 34th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society, 2.-6. juni, Victoria, Canada.
- «Konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet» Konferansen Skjulte trusler i arbeidslivet Bergen 7. februar og Stavanger 27. februar.

Sturla Nordlund

- «Forskningmessig grunnlag for alkoholpolitikken». 5 grupper av bydelspolitikere i Oslo 7., 9., 21., 23. januar og 4. februar.
- «Kaos i rusmiddelforskningen – kaosteori». Teoriseminar på SIRUS 14. februar.
- «Elements of Norwegian alcohol policy – and its limitations». For finsk gruppe fra ALKO og den finske produktkontrollen. SIRUS 22. februar.
- «Use or abuse of alcohol? A study of changing attitudes». 64th Alcohol Problems Research Symposium, Kendal, England 2.-3. april.
- «The Influence of External and Internal Factors on Norwegian Cross Border Shopping». Nordiska Alkohol- och Drogforskardagar, Helsinki, Finland 21.-23. april.
- «Alkoholbruk og alkoholpolitikk – og hvorfor?» Rusmiddelavdelingen, Helsedirektoratet 4. september.

Peter Nygaard

- «Screening and Brief Intervention: Is it Time for a Paradigm Shift?» NAD tematisk møte: Implementing brief intervention in welfare and health services in the Nordic countries – research based experiences, København 22.-23. mai.
- «Screening and Brief Intervention: Is it Time for a Paradigm Shift?» The 34th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Victoria BC, Canada 2.-6.juni.

Hilgunn Olsen

- «Hva viser evalueringsrapporten om sprøyterommet?» FMR 1. mars.
- «Holdninger til skadereduserende tiltak i den norske befolkningen». Nordiska alkohol- och drogforskardagar, Helsingfors 21.-23. april.
- «Norwegian Drug Policy and Garlands theory of high crime societies». 19th annual conference of the European Society for Social Drug Research, Budapest, 2.-4. oktober.

Hilde Pape

- «Effektevalueringen av et rusforebyggende skoleprogram: En trist historie om suksess». Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsfag, jus og humaniora, Oslo 6. februar.
- «Alkohol og narkotika: Forekomst, farer, forestillinger og forebygging». For norske utenlandsstudenter, Dublin 5. april.

- «Trends in Norwegian adolescents' substance use: Is it true that the times they are a changing?» Nordiska alkohol- og drogforskardagar, Helsingfors 21.-23. april.
- «Evidensbasert rusforebygging i skolen: Suspekter historier om suksess». Nordiska alkohol- og drogforskardagar, Helsingfors 21.-23. april.
- «Drinking with mum and dad: Are parents who allow underage adolescents to do so different from those who don't?» The 34th Annual Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Victoria (Canada), 2.-6. juni.
- «Rusmiddelbruk blant skoleungdom: Farlig og forlokkende?» Ruseløkka skole, Oslo 2. september.
- «Hva er virksom rusmiddelforebygging?» AKA, Oslo, 1. september.
- «Ungdom og alkohol: Trender, foreldrepåvirkning og forebygging». Legeforeningens alkoholpolitiske arbeidsgruppe, Oslo 24. september.
- «Rusmiddelbruk blant ungdom: Forekomst, farer, forestillinger og forebygging». Norsk sykepleierforbund, Oslo 12. november.
- «Rusforebygging: Hvis «ingenting» virker – hva gjør man da?» Seminar for kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål, Hamar 17. november.
- «Drinking in a family context». Nasjonalt forskerseminar på rusmiddelfeltet, Vetre, 27.-28. november.

Edle Ravndal

- «Rusfeltet trenger fagkunnskap om psykiatrisk diagnostisering og behandlingsprinsipper.» Rus og psykisk helse – 2008 – en diagnose, to fagfelt? Trondheim 11.-13. februar.
- «Stoffmisbruk i et relasjonsperspektiv.» Feiringen av Per Vaglum 70 år og Avdeling for atferdsfag 30 år, UiO 26. februar.
- «MCMI – stabilitet over tid?» ISSPD-Norge, Vinderen 16. april.
- «Behandling med legeordinert heroin – hva viser litteraturen?» Helsedirektoratet 5. juni.
- «Behandling med legeordinert heroin – hva viser litteraturen?» SERAF, UiO 6. juni.
- «Heroinbehandling i Norge?» Deltakelse i paneldebatt, Felttiltakets fagkonferanse, Oslo kommune og Helsedirektoratet 16. september.
- «Unge med sammensatte problemer.» Divisjon for psykisk helsevern, Avd. for rusbehandling, Østfold 19. september.
- «Why do we need cost-benefits studies of substance abuse treatment?» 11th International Symposium on Substance Abuse Treatment, University of Växjö 6.-8. oktober.
- «Behandling eller kontroll – om disiplinering og makt i rushelsetjenesten.» 7. nasjonale konferanse Legemiddellassiert rehabilitering, Oslo 30.-31. oktober.
- «Dødelighet blant stoffmisbrukere i en 8-års periode etter inntak i døgnbehandling – en prospektiv studie.» Nasjonalt forskerseminar innen rusmiddelforskning, Asker 27.-28. november.

Jostein Rise

- «Normalisering av narkotika: en undersøkelse i den generelle befolkning». Nordiska alkohol- og drogforskardagar, Helsingfors 21.-23. april.
- «Hvor farlig er farlige stoffer?». Nasjonal rusmiddelforskerseminar, Asker 27.-28. november (sammen med Astrid Skretting).

Ingeborg Rossow

- «Rusmiddelbruk og rusmiddelrelaterte skader. Hva er virksomme tiltak for å begrense bruk og skader?» Larvik kommune i februar.
- «Nyttig forebygging blant unge?» Rusmiddelseminar, Oslo i mai.
- «Effect evaluation of a community prevention project». The 34th Annual Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Victoria (Canada), 2.-6. juni.
- «Cannabis use and deliberate self harm among adolescents. An international comparative study». ESSSB, Glasgow i august.
- «Lokalsamfunnsbasert rusmiddelforebygging i Norge. Regionprosjektet – Nyttig forebygging?» Foredrag sammen med Bergljot Baklien på Nordisk rusmiddelkonferanse, Stockholm i september.
- «Rusmiddelbruk og suicidal atferd». Konferanse om Rammebetingelser for forskning – når regulering eller ressurser influerer forskningssituasjonen. Innlegg på konferanse om forskningsetikk, Oslo i oktober.
- «Cannabisbruk og villet egenskade». Nasjonal rusmiddelforskerkonferanse, Asker. 27.-28. november.

Janne Scheffels

- «Stilig eller stigma? Om ungdom, røyking og identitet». Helsedirektoratet, september.

Astrid Skretting

- Kommentarer til Oslo Arbeiderpartis forslag «Sterkere innsats mot rusavhengighet». Representantskapsmøte Oslo Arbeiderparti, 29. januar.
- «Evaluering av prøveordning med sprøyterom». Arbeiderpartiets helse- og omsorgsfraksjon på Stortinget 8. februar.
- «The role of medicine assisted drug treatment within Nordic drug and health policy – a discussion». Second Annual Conference of the International Society for the Study of Drug Policy (sammen med Pia Rosenqvist), Lisboa 3.-4. april.
- «Evaluering av den norske prøveordningen med sprøyterom». Nordiska alkohol- og drogforskardagar, Helsingfors 21.- 23. april.
- «Kommentarer til rapporten fra DE FACTO om rusreformen?» Fagforbundets konferanse om rus og psykiatri i hovedstaden, Oslo 9. juni.
- «Skadereduksjon – går det noen grenser?». Actis fagkonferanse, Oslo 19. september.
- «Kommunenes forvaltning av alkoholloven». De regionale kompetansesentrene på rusmiddelfeltet, Hamar 17. november.
- «Hvor farlig er farlige stoffer?». Nasjonal rusmiddelforskerseminar, Asker 27.-28. november. (Sammen med Jostein Rise)

Mette Snertingdal

- «Victims and entrepreneurs: Agency constructions in narratives on heroin smuggling and dealing.» Presentasjon på ESSD 19th Annual Conference, Budapest 2.-4. oktober,
- «Narratives of drug crime». NAD's Phd-kurs: «Theories and Images of Addiction», Espoo, Finland 18.-24. oktober.

Elisabet E. Storvoll

- «Where do minors get drunk?» The 34th Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Victoria, BC, Canada 2.-6. juni.
- «Alkoholbruk blant norske jenter og gutter.» Alkoholkultur 2008 – et utforskende og utfordrende seminar, Stavanger 16.-17. oktober.

Gunnar Sæbø

- «Contrasting social representations of different tobacco product users». Poster på Society for Nicotine and Tobacco Research's (SRNT) 14th Annual Meeting, Portland, Oregon, USA 27. februar-1. mars.
- «Hvordan oppfatter røykerne og snusbrukerne seg selv – og hvordan oppfattes de av andre?». Tobakksfritt 17. april.

Einar Ødegård

- «Implementation of ICD-revisions: Consequences for DRD-figures in Norway», Key Indicator Drug-related deaths and mortality among drug users. Annual Expert meeting, Lisboa 27.-28. november.
- «Narkotikaproblemer blant innsatte i norske fengsler». Seminar om fengselshelsetjenesten, Tønsberg 6.-7. november.

Utover å holde foredrag har flere av instituttets medarbeidere deltatt på ulike møter, kurs og konferanser. Eksempelvis har ansatte ved biblioteket deltatt i Online Information Conference i London, stipendiater har deltatt i doktorgradskurs, ansatte i administrasjonen har deltatt på kurs og konferanser med relevans for administrative arbeidsoppgaver, osv.

6.2 Undervisning og veiledning

Bergljot Baklien

- Forskerveiledning på prosjektet «Prosessevaluering av implementeringen av forebyggingsprogrammet Unge og Rus i Oslo». Nord-norsk kompetansesenter – rus.
- Sensur på masternivå, UiB og UiO.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Veileder for doktorgradsstipendiat.

Elin K. Bye

- Veileder for masterstudent ved UiO.

Marianne Hansen

- To halvdagsseminar om ungdom og pengespill i hhv. Tromsø (22. september) og Ålesund (17. oktober) i regi av BUP Levangers prosjekt «Ungdom og pengespillproblemer; et kompetansehevingsprogram for ansatte i BUP».
- Forelesninger ved etterutdanning i rus og avhengighet ved Diakonhjemmets høyskole.
- Veiledet psykologistudent i hovedoppgaveskriving.
- Veiledning til prosjektoppgaveskriving av 6 deltagere i det nasjonale opplæringsprogrammet Spilleavhengighet for ansatte i helse- og sosialsektoren (et samarbeid mellom Helsedirektoratet, Høgskolen i Lillehammer og Østnorsk kompetansesenter).
- Forelest på konferansen «Rus & Samfunn» i Trondheim 11. februar.
- Forelest på Akans konferanse om pengespill og arbeidsliv, Oslo Kongressenter 21. april.
- Sensor, Instiutt for psykologi, UiO.

Øyvind Horverak

- Forelesninger om norsk alkoholpolitikk og det norske drikkemønsteret på Høgskolen i Volda 27. august.

Grethe Lauritzen

- Undervisning ved SERAF: Standardiserte opplæringskurs for bruk av Addiction Severity Index (ASI) og Adolescent Assessment Dialogue (ADAD), europeiske versjoner.
- Undervisning ved høgskolen i Fredrikstad, Videreutdanning Rus, i Addiction Severity Index.
- Opplæring i ASI for bruk i forskningsprosjekt rus og psykiske lidelser.
- Veiledning av behandlingstiltak mht evaluering av virksomhet.

Karl Erik Lund

- Hovedveileder doktorgradsstudent i sosiologi, Universitetet i Oslo.
- Hovedveileder doktorgradsstudent i psykologi, Universitetet i Oslo.
- Veileder hovedfagsstudent i statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Sensor masteroppgaver i psykologi, Universitetet i Oslo.
- Undervisning for masterstudenter i psykologi, Universitetet i Oslo.

Inger Synnøve Moan

- Sensor for to masteroppgaver i psykologi.

Hilgunn Olsen

- Forelesning, Høgskulen i Volda, videreutdanninga i rus.
- Forelesning, Politihøgskolen, videreutdanninga i forebygging.
- Forelesning, Politihøgskolen, grunnutdanninga.
- Sensor, Politihøgskolen, Kriminalkunnskap.
- Sensor, Institutt for kriminologi og retts sosiologi, UiO.
- Veileder for masterstudent i Retts sosiologi, UiO.

Edle Ravndal

- Professor II, Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer, Institutt for psykiatri, UiO.
- To ganger opponent dr.grad, Institutt for medisinske basalfag, Det medisinske fakultet, UiO.
- Seminar for studenter i videreutdanning i rusbehandling og avhengighetsproblematikk, Diakonhjemmets høgskole, 3. mars.
- Temadag om rusproblematikk og behandling. Videreutdanning i psykisk helsearbeid, Høgskolen i Akershus 17. september.
- Organisering av 3 dagers fordypningskurs i Rus og Psykiatri, SERAF, UiO 22.-24. september.
- «Kvinner med rusproblemer, hvem er de?» Fordypningskurs i Rus og Psykiatri, SERAF, UiO 23. september.
- «Kvinner og alkohol». 2 dagers seminar, ISOP, Håndverkeren, Oslo 9.-10. oktober.
- Hovedveileder 2 dr.gradsstipendiater, biveileder 1 dr.gradsstipendiat.
- Hovedveileder 2 mastergradsstudenter, 1 videreutdanningskandidat.

Jostein Rise

- Professor II, Psykologisk Institutt, Universitetet I Oslo; undervisning og sensorarbeid i helse- og sosialpsykologi.
- Hovedveileder for 3 dr.gradsstipendiater og biveileder for 2 dr.stipendiater.
- Sensor, Psykologisk Institutt, NTNU.

Ingeborg Rossow

- Forelesninger ved Universitetet i Oslo og på kurs i Den norske Lægeforening.
- Veileder for 4 doktorgradsstipendiater, 1 masterstudent, 1 videreutdanningskandidat.

Janne Scheffels

- Sensor for en masteroppgave på Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO.

Mette Snertingdal

- «Det kvalitative intervju» 19. september, for SVMET1010 (Samarbeid mellom sosiologi, antropologi og kriminologi UiO).

Elisabet E. Storvoll

- Innlegg på et seminar om evalueringsforskning for masterstudenter i Psykologi.

Gunnar Sæbø

- Sensor på mastergradsnivå, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- Sensor på mastergradsnivå, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Sensor på bachelornivå, Psykologisk institutt, NTNU.

6.3 Konsulentarbeid, komité- og styreverv

Ellen J. Amundsen

- Medlem Redaksjonsrådet i Rus & Samfunn.
- Medlem arrangementskomite for eksterne fagmøter ved SIRUS.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene «Ethnicity and Health» og Addiction.
- Partner i Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences (BMMS) 2006–2010, Tematisk forskningsområde ved det medisinske fakultet som inkluderer modellering av smittsomme sykdommer og analyse av longitudinelle datasett (Event history analysis). Norsk drevet internasjonalt forskningssamarbeid.

Bergljot Baklien

- Statens representant i styret for AKAN.
- Medlem av referansegruppe for «Studentprosjektet», AKAN.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Addiction.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Medlem av EMCDDAs Scientific Committee.
- Medlem av redaksjonsrådet i Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift (NAT).
- Medlem av redaksjonen for «Rusmidler i Norge».
- Varamedlem til Fagrådet ved SIRUS.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, Journal of Health Economics, Health Economics, Substance Use and Misuse, International Journal of Drug Policy, Samfunnsøkonomen.

Anders Bryhni

- Leder av redaksjonsgruppen for «Rusmidler i Norge».

Marianne Hansen

- Medlem av referansegruppen ved AKANs prosjekt om spilleavhengighet og arbeidsliv.
- Deltatt i ressursgruppe rundt forskningsprosjekt om ungdom og pengespill ved Emdrup Pædagogiske Universitet, København.
- Medlem av referansegruppen rundt «Handlingsplan mot pengespillproblemer» i regi av Lotteri og stiftelsestilsynet.
- Styremedlem ved Institutt for Aktiv psykoterapi, IAP.
- Koordinator for to av Norsk Psykologforenings fellesprogram, NPFs psykologspesialistutdanning.

Beate Henriksen

- Medlem i Katvakt i BIBSYS (veiledningstjeneste for katalogiseringsproblemer)

Øyvind Horverak

- Medlem av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforsknings vitenskapelige råd.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction og Nordisk alkohol och narkotikatidsskrift.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Grethe Lauritzen

- Medlem av utredningsgruppe i Helsedirektoratet for å integrere nasjonalt pasient/klientkartleggingssystem i Norsk Pasientregister (NPR).
- Medlem i referansegruppe for Norsk Pasientregister.
- Medlem av ekspertgruppe i EMCDDA for utvikling av Treatment Demand Indicator (TDI).
- Medlem i referansegruppe for Nasjonalt kompetansenettverk for forebygging og behandling av problemer hos barn med psykisk syke og/ eller rusmiddelavhengige foreldre.
- Medlem av nasjonalt nettverk for behandlingssinstitusjoner som arbeider med gravide rusmiddelmissbrukere og foreldre med små barn.
- Medlem av faggruppe i Helsedirektoratet for arbeid med relevante kartleggings-/diagnoseverktøy for barn og unge mht. utvikling av rusmiddelmissbruk.
- Medlem av referansegruppe i Helsedirektoratet for opplærings- og utviklingsprosjekt i samspill- og tilknytningsteori for ansatte som arbeider med rusmiddelmissbrukende gravide/foreldre til små barn.
- Planlagt og ledet erfaringsseminar om bruken av ADAD. SERAF/SIRUS, Oslo 28. mai.

Ingeborg Lund

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Addiction Research and Theory.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for en dansk rapport om pengespill blant ungdom.

Christian Lund

- Medlem av Forum for informasjonssjefer i regi av Helse- og omsorgsdepartementet.
- SIRUS' representant i redaksjonskomité med Helsedirektoratet og FHI.
- Leder av arrangementsgruppe for SIRUS' fagmøter.

Karl Erik Lund

- Section editor Tobacco Induced Diseases.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Respiratory Health, Addictive Behaviours, Tidsskrift for Den norske legeförening, Scandinavian journal of public health, BMC Public Health, European Journal of Public Health og Health Policy.
- Faglig medarbeider Tidsskrift for Den norske legeförening.
- Medlem av WHO/IARC's vitenskapelige komite for utarbeidelse av Handbook on Tobacco Control: Effectiveness of Smoke-free Policies – An IARC Review of Actions to reduce exposure to carcinogens in Secondhand Smoke.
- Medlem av Helse- og rehabiliterings vurderingsgruppe for søknader innen forebygging.

Marte K. Ødegård Lund

- Medlem i ressursgruppe for RUStelefonen.
- Ansattes representant i Fagrådet ved SIRUS.

Inger Synnøve Moan

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Psychology & Health, Accident Analysis & Prevention, Applied Psychology: An International Review, European Addiction Research og Addiction.

Jorunn Moen

- Styremedlem I Elisad (European Association of Libraries and Information Services on Alcohol and Other Drugs)

Sturla Nordlund

- Medlem av Scientific Advisory Board for the Addiction Research Institute (IVO) Rotterdam, Nederland (til 29.5.08).
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Drug and Alcohol Review og Scandinavian Journal of Public Health.
- Medlem av ekspertgruppe i EMCDDA for utvikling av området (key indicator) «Population surveys on drug use among the general population».
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Peter Nygaard

- Vitenskapelig konsulent (referee) for søknader om forskningsmidler til National Institute of Health, USA og for tidsskriftene Journal of Studies on Alcohol and Drugs (JSAD), Psychology and Health, Nordisk alkohol och narkotikatidsskrift.

Hilde Pape

- Medlem av Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap, jus og humaniora (NESH).
- Medlem av Statens klagenemnd for film og videogram.
- Oppdrag fra The Netherland's Organisation for Health Research and Development, the Addiction Programme vedr. vurdering av søknad om forskningsmidler.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Scandinavian Journal of Social Medicine og Tidsskrift for Den norske legeförening.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Edle Ravndal

- Medlem i prosjektgruppe for å lage nasjonale faglige retningslinjer for medikamentell behandling og rehabilitering av opiatavhengige, Helsedirektoratet.
- Medlem av referansegruppe for nasjonale faglige retningslinjer for utredning, behandling og oppfølging av personer med en samtidig alvorlig psykisk lidelse og ruslidelse, Helsedirektoratet.
- Medlem av Det vitenskapelige råd, Statens institusjonsstyrelse, Stockholm.
- Medlem av Den europeiske organisasjonskomiten for the 11th International Symposium on Substance Abuse Treatment, Växjö 6.-8. oktober.
- Medlem av The International editorial advisory group for The International Journal of Therapeutic Communities.
- Medlem av The Editorial board Journal of Drug Issues.
- Medlem av referansegruppen for Regionalt kompetansesenter for dobbeltdiagnose rus og psykiatri (RKDD), Helse Øst.
- Medlem av The International Scientific Committee of the 12th European Conference on Rehabilitation and Drug Policy (EFTC), den Haag 2.-5. juni.
- Medlem i planleggingsgruppe for forberedelse av en post-conference meeting «Cannabis and Health», SERAF, UiO.
- Sakkyndig i bedømmelse av professor ved Department of Sociology, Stockholm University.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy; International Journal of Therapeutic Communities; BMC Psychiatry; European Addiction Research; Addiction Research & Theory.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Jostein Rise

- Assistant editor for tidsskriftet Addiction.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene British Journal of Social Psychology, British Journal of Health Psychology, Psychology and Health, Addiction.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Ingeborg Rossow

- Assistant editor for tidsskriftet Addiction.
- Medlem av redaksjonsråd for tidsskriftet Scandinavian Journal of Crime and Crime Prevention.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.
- Medlem av WHO's ekspertpanel på alcohol- og narkotikaspørsmål.
- Medlem av det svenske folkehelseinstituttets vitenskapelige råd i alkohol- og narkotikaspørsmål.
- Medlem av bedømmelseskomite for doktorgradsavhandling ved University of Melbourne, Australia.
- Medlem bedømmelseskomite søkere til stillinger ved SORAD, Stockholm.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene Addiction, European Journal of Public Health, Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift, Psychiatric Services, Psychiatry Research, Substance Abuse: Research and Treatment.

Janne Scheffels

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet British Journal of Health Psychology.
- Medlem i Nasjonalt råd for tobakksforebygging.

Astrid Skretting

- Statens representant i styret for Fondet for Forskning og Folkeopplysning om Edruskap.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift.
- Vitenskapelig konsulent for Socialforskningsinstituttet i Danmark på rapport om evaluering av behandlingstilbudet til opiatmisbrukere i København.
- Medlem av Pompidougruppens «Research Platform» gruppe.
- Medlem av referansegruppe Helsedirektoratet for utarbeidelse av nasjonale retningslinjer for behandling og rehabilitering av opioidavhengige.
- Medlem av vitenskapelig råd for Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift.

Elisabet E. Storvoll

- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet European Psychologist.
- Medlem i arrangementkomiteen for Nasjonalt forskerseminar innen rusmiddelfeltet.

Gunnar Sæbø:

- Redaksjonsmedlem i Sosiologi i dag.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftet Addiction.

6.4 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA

Ellen J. Amundsen

- Partner i Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences (BMMS) 2006–2010, Tematisk forskningsområde ved det medisinske fakultet som inkluderer modellering av smittsomme sykdommer og analyse av longitudinelle datasett (Event history analysis). Norsk drevet internasjonalt forskningssamarbeid.
- Samarbeid om beregninger av rekruttering til heroinbruk/injisering av narkotika med Professor Gianpaolo Scalia Tomba, University of Rome og Professor Ludwig Kraus, Institut für Therapieforschung, München.

Anne Line Bretteville-Jensen

- Samarbeidsprosjekter med: Andrew Jones, University of York, U.K., Jenny Williams, University of Melbourne, Australia, Liana Jacobi, University of Melbourne, Australia, Jan van Ours, Tilberg University, Nederland.

Elin K. Bye

- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).

Øyvind Horverak

- Deltar i nordisk samarbeid knyttet til variasjon i alkoholbruk med aldring i Finland og Norge.
- Deltar i samarbeidsprosjekt innen EU, kalt SMART (Standardizing Measurement of Alcohol Related Troubles). Formålet med prosjektet er å utvikle standardiserte prosedyrer for å sammenlikne drikkemønsteret i ulike land og å utvikle standardiserte metoder for nytte-kostnadsanalyser av alkoholpolitiske tiltak.

Grethe Lauritzen

- Deltar i nordisk og internasjonalt nettverk for utvikling og implementering av EuropASI/EuroADAD.

Ingeborg Lund

- Deltar i nordisk prosjekt om bruk av skjenkesteder, ledet av Jukka Törrönen ved SoRAD, finansiert av NAD.

Karl Erik Lund

- Medlem av en gruppe internasjonale forskere som under ledelse av Verdens helseorganisasjons internasjonale kreftforskningsinstitutt i Lyon (IARC) har utarbeidet en bok om effekter av å regulere passiv røyking.
- Medlem av europeisk forskergruppe som har utviklet design for å måle effekt av intervensjon for å slutte med snusbruk.
- Samarbeider med forskere fra Karolinska instituttet ved Stockholms Universitet om analysemetoder for snusbruk

Sturla Nordlund

- Medlem i en nordisk gruppe som studerer grensehandel, organisert av Nordisk nämnd för alkohol och drogforskning (NAD).
- Medlem av det vitenskapelige rådet ved Addiction Research Institute (IVO) i Rotterdam, Nederland.
- Medlem av en internasjonal gruppe som står bak en søknad om et EU-prosjekt ved navn Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA).

Edle Ravndal

- Medlem av Det vitenskapelige råd, Statens institusjonsstyrelse, Sverige.
- Medlem av Editorial board i Journal av Drug Issues og The International Journal of Therapeutic Communities.
- Var medlem av den europeiske organisasjonskomiteen for the 11th International Symptomium on substance Abuse Treatment, Växjö 6.-8. oktober.
- Medlem av the International Scientific Committee of the 12th European Conference on Rehabilitation and Drug Policy 2009.

Ingeborg Rossow

- Samarbeidsprosjekter med: Marja Holmila, Thomas Karlsson, Esa Österberg, Kirsimarja Raitasalo ved Stakes, Finland; Sven Andreasson, Pi Höberg, Folkhälsoinstitutet, Sverige; Kim Bloomfield, Sønderjysk universitet, Danmark; Robin Room, Turningpoint Alcohol and Drug Centre, Australia; Thomas Babor, University of Connecticut, USA; Harold Holder, PRC California, USA.

Astrid Skretting

- Medlem i Pompidougruppens Research Platform.
- Deltar i det europeiske prosjektet The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD).
- Samarbeider med Pia Rosenqvist, Nordisk Center för alkohol- og drogforskning om et prosjekt om substansjonsbehandling i Norden.

Elisabet E. Storrø

- Deltatt på to workshops i regi av UPSIDE Network: Understanding of Promises and Barriers in Childhood and Adolescence – NordForsk network of centres of excellence.

Gunnar Sæbø

- Deltar i nordisk nettverk om medialisering av religion og kultur.

7 Instituttets fagråd

Fagrådet hadde i 2008 følgende sammensetning (utløp av funksjonstid i parentes):

Kommunalråd i Trondheim, Odd Anders With (2008), leder

Varamedlem: Ordfører i Vikna, Karin Søråune

Forsker Svanaug Fjær, Rokkan-senteret i Bergen (2008), nestleder

Varamedlem: Forsker Sten-Erik Clausen, NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring)

Seniorrådgiver ved Arbeids- og inkluderingsdepartementet, tidligere seniorrådgiver ved Fylkesmannen i Hordaland, Astrid Moldestad (2008) (har ikke deltatt i fagrådet etter at hun ble ansatt ved AID)

Varamedlem: Rådgiver ved Fylkesmannen i Rogaland, Gunn Idland

Professor Anders Romelsjö, SoRAD (Senter for sosialvitenskapelig alkohol- og narkotikaforskning, Stockholm) (2008)

Varamedlem: Professor samme sted, Börje Olsson

Divisjonsdirektør ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, Jørg Mørland (2010)

Varamedlem: Avd.dir. samme sted, Asbjørg Solberg Christophersen

Kommunikasjonsrådgiver ved Burson-Marsteller, Marte H. Grindaker (2008)

Varamedlem: Politisk rådgiver i Actis, Sten Magne Berglund

Oppnevnt etter forslag fra instituttets ansatte:

Stipendiat Elin K. Bye (2008)

Varamedlem: Forsker Anne Line Bretteville-Jensen

Rådgiver Marte K. Ødegård Lund (2010)

Varamedlem: Forsker Gunnar Sæbø

SIRUS' styre ble nedlagt f.o.m. 2005 og fagrådet opprettet fra samme tidspunkt. Fagrådet har ikke, som styret hadde, ansvar for instituttets budsjett- og økonomioppfølging. Fagrådet skal iht. SIRUS' vedtekter, innenfor de mål og rammer som er gitt for instituttet, trekke opp hovedlinjene for instituttets faglige virksomhet (herunder også rekrutterings- og personalpolitikk og organiseringen av SIRUS), godkjenne årsplaner og årsrapporter og behandle andre saker av betydning for instituttets faglige virksomhet.

Det ble holdt tre møter i fagrådet i 2008, 13. februar, 4. juni og 9. oktober. Fagrådet var dessuten representert på etatsstyringsmøtene mellom departementet og SIRUS 4. mars og 24. september. I etterkant av disse møtene ble det avholdt særskilte kontaktmøter mellom fagrådet og departementet.

Fagrådet behandlet i 2008 følgende spørsmål:

- årsmeldingen for 2007
- virksomhetsplanen for 2008
- endring av opplegget for årsrapportering som følge av økonomiregelverkets krav om mål- og resultatstyring-/rapportering
- rullering av SIRUS' strategiske plan for forskning/dokumentasjon 2006–2009

Fagrådet diskuterte også spørsmål i tilknytning til evalueringen av 2006-omorganiseringen av instituttets fagseksjon og beslutningen om ny inndeling av faggruppene, organisasjonsendringer ved Nordiska nämnden för alkohol- och narkotikaforskning, en rapport om organiseringen av rusmiddelforskningen i Norden og et notat fra SIRUS til departementet om ressursfordelingen mellom de substansområdene instituttet har ansvaret for.

8 Instituttets økonomi

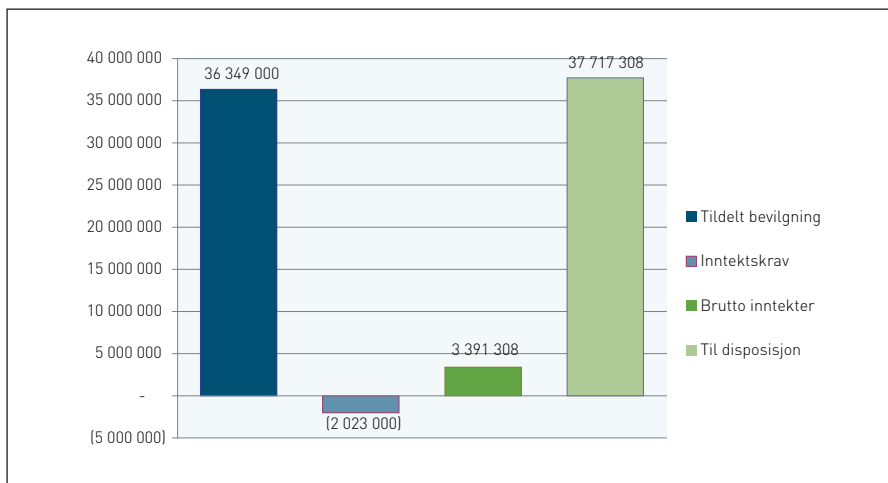
8.1 Inntekter

SIRUS finansieres i hovedsak direkte over statsbudsjettet supplert av eksternt finansierte oppdrag. SIRUS fikk i 2008 tildelt en grunnbevilgning over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (kap. 716) på kr 34.982.000. Med overføring av ubrukt bevilgning fra 2007, kr 432.000, og kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2008 på kr 935.000, ble bevilgningen på til sammen kr 36.349.000.

SIRUS disponerte i tillegg oppdragsmidler på kr 2.192.750 og refusjon fra folketrygden av foreldre- og sykepenger mv. på kr 1.198.558. Etter fratrukk av pålagt inntektskrav på kr 2.023.000 var nettoinntektene på til sammen kr 1.368.308.

Forordelingen av instituttets samlede disponible midler fremgår av figur 7.

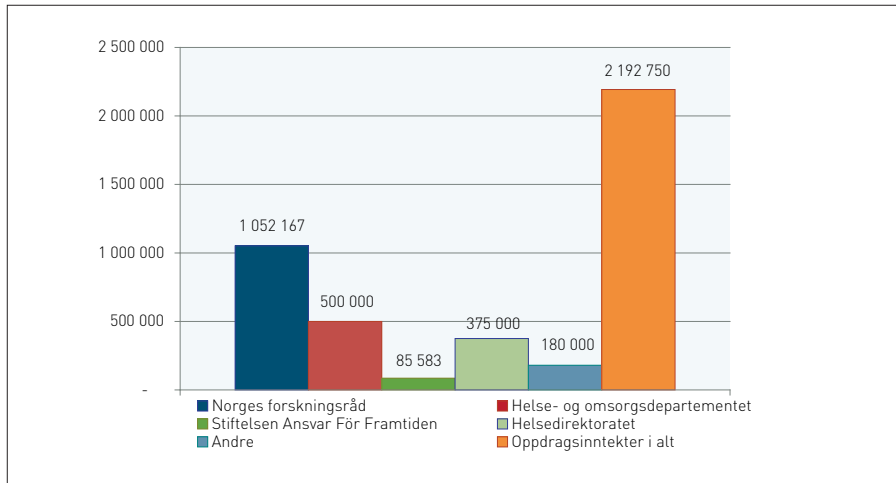
Figur 7. Disponible midler 2008:

Instituttets inntekter ut over tildelt bevilgning er, som figur 7 viser, en del høyere enn det inntektskravet som er forutsatt i statsbudsjettet. Det er gitt merinntektsfullmakt utover budsjetterammen. Dette er nødvendig for å kunne drive på et forsvarlig nivå.

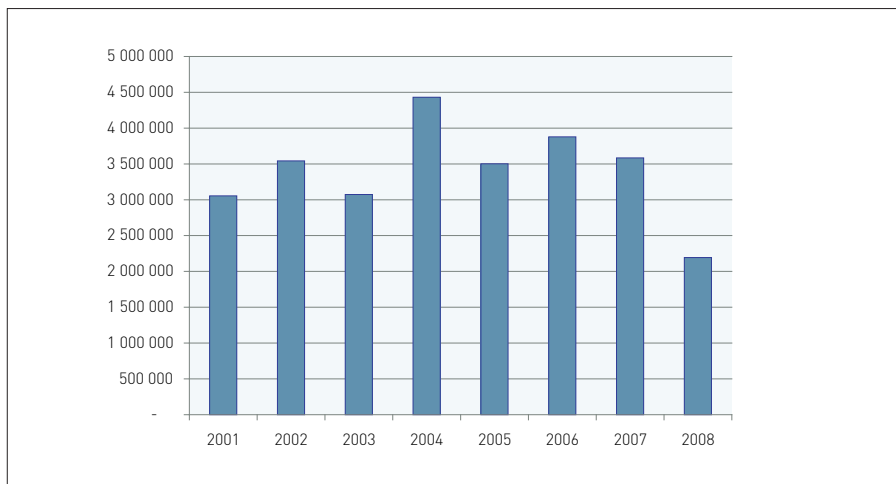
Instituttets oppdragsinntekter knytter seg i all hovedsak til forskningsprosjekter. Inntektene fra forskningsoppdrag mv. fordelte seg i 2007 slik:

Figur 8. Fordeling av oppdragsinntekter

Utviklingen i oppdragsinntektene fremgår av figur 9.

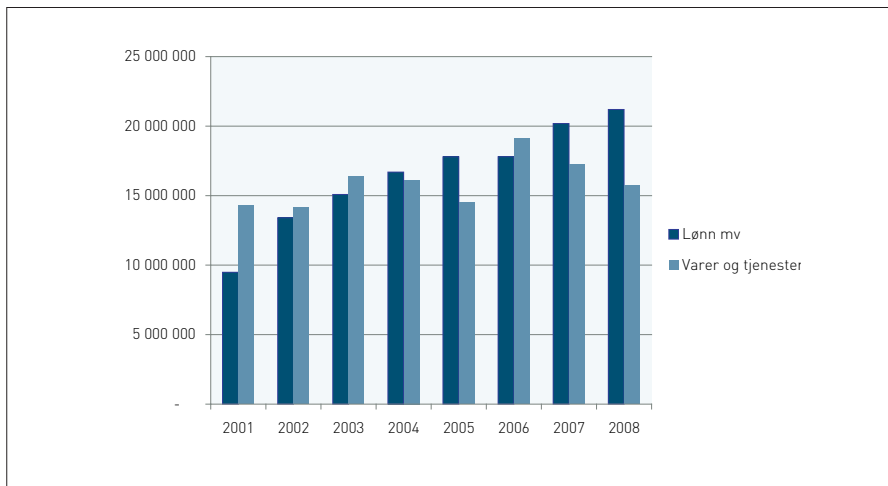
Figur 9. Oppdragsinntekter, utviklingen

8.2 Utgifter

De samlede utgifter i 2008 utgjorde kr 36.943.921. Utgiftsprofilen som fremgår av figur 10, er ikke uten videre sammenliknbar med rene forskningsinstitutter. Som følge av forpliktelser knyttet til dokumentasjonsvirksomheten, er det også i 2008 bl.a. brukt ca. 3 mill. kroner knyttet til utviklingen av det nasjonale dokumentasjonssystemet og netttjensten www.forebygging.no.

Figur 10. Utgifter

8.3 Regnskapet

På grunn av at Stortingets bevilgning til SIRUS også i 2008 ble supplert med relativt betydelige oppdrags- og refusjonsinntekter, har instituttets økonomiske situasjon vært tilfredsstillende. Budsjett- og regnskapstallene for 2008 fordeler seg slik:

Tabell 1. Budsjett- og regnskapstall

	Tildelt bevilgning	Regnskap
Bevilgning (statsbudsjettet) og brutto driftsutgifter	36.349.000	36.943.921
Oppdragsinntekter og refusjoner		3.391.308
Inntektskrav	(2.023.000)	
Netto bevilgning, og netto driftsutgifter	34.326.000	33.552.613
Ubenyttede midler		773.387

De ubenyttede midlene, kr 773.387, vil bli søkt overført til 2009.

8.4 Administrative saker

Av større enkeltoppgaver for Administrasjonsseksjonen i 2008 kan nevnes:

- Arbeidet med innføring av «elektronisk selvbetjening» (ESS) i lønns- og personalsystemet SAP; dvs. ansattes egen bruk av ESS til tidsregistrering og reiseregninger mv. Etter en del oppstartproblemer og behov for ekstra veiledning fra vår lønns- og regnskapsentral Senter for statlig økonomistyring (SSØ), går tidsregistreringen og arbeidet med reiseregninger nå forholdsvis bra.
- Utlysning og inngåelse av rammeavtale med trykkeri om SIRUS' publikasjoner. Etter at flere firmaer hadde meldt sin interesse i en prekvalifiseringsrunde, ble tre av dem invitert til å gi tilbud. Prosessen endte opp med at 07 Gruppen ble valgt.
- Gjennomgang av og endringer i instituttets rutiner for oppfølging av personopplysningsloven i vår forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet. De nye rutineene er blitt nærmere gjennomgått i hver av faggruppene ved instituttet.

På personalområdet har det i 2008 i hovedsak vært ordinær drift, inkl. bl.a. rekrutteringsarbeid og forberedelse av lokale lønnsforhandlinger (selve forhandlingene gjennomføres av Helse- og omsorgsdepartementet og de sentrale tjenestemannsorganisasjonene). Lønnsarbeidet i SAP, som ble tatt i bruk f.o.m. desember 2007, går bra. Når det gjelder regnskapsarbeidet, var det planlagt å gå over til bruk av elektronisk faktura (e-faktura) i løpet av 2008, men dette er utsatt til 2009.

Instituttet har i 2008 investert i nye møbler til kantinen, flere nye kopimaskiner/printere og mer hensiktsmessige møbler til de av våre ansatte som har hatt behov for det. Nye møbler og annet utstyr til den enkelte kjøpes som regel inn som en følge av den årlige «vernerunden», dvs. oppfølgingen av vårt fysiske arbeidsmiljø.

Mht. arkiv, benytter SIRUS det elektroniske journalføringssystemet Docu-Live. All inn- og utgående post, samt en del interne dokumenter, skannes. Alle ansatte har tilgang til en egen søkemodul (web-søk), slik at de nå kan få skannede dokumenter opp på sine skjermer. Søkemodulen har også mulighet for gjenbruk av dokumenter.

8.5 Maskiner og utstyr

SIRUS fortsatte i 2008 moderniseringen av instituttets datasystem. Det ble investert i ny server, ny fiberkabel og nye switcher. Det ble installert Office 2007 på alle maskiner. Alle ansatte fikk tilbud om kursing i den nye kontorpakken.

Det ble kjøpt inn tre nye kopimaskiner i 2008.

SIRUS benyttet Embassi AS til å drifte instituttets datasystem og å yte brukerstøtte til alle ansatte. IKT-ansvarlig ved instituttet har vært Anders Bryhni.

SIRUS

Statens institutt for rusmiddelforskning

Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Øvre Slottsgate 2B,

0157 Oslo, Norway

Telefon 22 34 04 00

Telefaks 22 34 04 01

www.sirus.no